

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SARIVELİLER (KARAMAN) VE ÇEVRESİNDE YETİŞEN BİTKİLERİN ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

RUKİYE ERDOĞAN

YÜKSEK LİSANS
BİYOLOJİ Anabilim Dalı

Nisan-2011
KONYA
Her Hakkı Saklıdır.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

İmza

RUKİYE ERDOĞAN

Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SARIVELİLER (KARAMAN) VE ÇEVRESİNDE YETİŞEN BİTKİLERİN ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

Rukiye ERDOĞAN

Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
BİYOLOJİ Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Yavuz BAĞCI

2011, 139 Sayfa

Jüri
Doç. Dr. Yavuz BAĞCI
Prof. Dr. Hüseyin DURAL
Doç. Dr. Mustafa KARGIOĞLU

Bu çalışma, Karaman il sınırları içerisinde yer alan Sarıveliler ilçesi ve çevresi'nde yetişen doğal bitkilerin etnobotanik kullanımlarına odaklanmıştır. İlçe merkezi ve 7 köyde yaşayan 300 kişiyle görüşülmüştür. Araştırma alanındaki bitkilerden 45 familyaya ait 78 türün, yöre halkı tarafından gıda (49 kullanım), tedavi (47 kullanım) , eşya (7 kullanım), boya (2 kullanım) ve hijyen (2 kullanım) amacıyla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bitki – İnsan ilişkileri, Etnobotanik, Sarıveliler

ABSTRACT

MS
THESIS

ETHNOBOTANICAL FEATURES SOME OF THE WILLD ON THE SARIVELİLER (KARAMAN) AND ITS ENVIRONMENT ETHNOBOTANIC

Rukiye ERDOĞAN

THE GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCE OF SELÇUK UNIVERSITY
THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE BIOLOGY

Advisor: Doç. Dr. Yavuz BAĞCI

2011, 139 Pages

Jury

Doç. Dr. Yavuz BAĞCI
Prof. Dr. Hüseyin DURAL
Doç. Dr. Mustafa KARGIOĞLU

This study was focused on the ethnobotanical usages of wild plants growing with in the boundaries of Karaman province districts of Sarıveliler and its environment. Interviewed with 300 people taht lived in or lives in 7 villages. Plants of the research area which includes 78 species belongs to 45 families are determined to used for this following purposes. Food (49 use), therepeutic (47), object (7 use), paint (2 use) and hygiene (2 use) purposes by local people.

Keywords: Ethnobotanical, Plant – People Relations, Sarıveliler.

ÖNSÖZ

Bu çalışmamda; tez konumu belirleyen, yönlendiren, bilgisini, emeğini ve desteğini esirgemeyen Değerli Hocam Doç. Dr. Yavuz BAĞCI'ya,

Arazi çalışmalarımda bitki toplamada ve yöre halkı ile irtibat kurulmasında yardımlarını, desteğini ve emeğini esirgemeyen Arş. Gör. Dr. Süleyman DOĞU'ya,

Çalışmalarım süresince bana sabredip, desteğini esirgemeyen ağabeyim Yrd. Doç. Dr. Ahmet ERDOĞAN'a,

Çalışmalarımda yardımlarını esirgemeyen Sarıveliler, Göktepe, Başyayla, Ermenek Halkı'na ve bitki araştırmalarımda, röportajlarda desteğini ve misafirperverliklerini gördüğüm tüm yöre halkına teşekkür ederim.

RUKİYE ERDOĞAN
KONYA-2011

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **ii**
ABSTRACT ..... **iii**
ÖNSÖZ ..... **iv**
İÇİNDEKİLER ..... **v**
SİMGELER VE KISALTMALAR ..... **vii**
1. GİRİŞ **1**
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI **5**
3. MATERYAL VE METOT **12**
3.1. Sarıveliler ve Çevresi Hakkında Genel Bilgiler 13
3.1.1. Coğrafik Bilgiler 13
3.1.2. İklim 14
3.1.3. Nüfus ve Sosyal Hayat 16
4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA **17**
4.1 Acanthaceae 17
4.2. Alliaceae 18
4.3. Amaryllidaceae 19
4.4. Anacardiaceae 20
4.5. Apiaceae 22
4.6. Araceae 25
4.7. Araliaceae 27
4.8. Asteraceae-Compositae 28
4.9. Berberidaceae 31
4.10 Boraginaceae 32
4.11. Brassicaceae 34
4.12. Buxaceae 35
4.13. Caryophyllaceae 36
4.14. Convolvulaceae 39
4.15. Cucurbitaceae 40
4.16. Cupressaceae 42
4.17. Euphorbiaceae 43
4.18. Fabaceae 44
4.19. Fagaceae 45
4.20. Hypericaeae 46
4.21. Iridaceae 47
4.22. Juglandaceae 48
4.23. Lamiaceae - Labiateae 49
4.24. Liliaceae 57
4.25. Lorahthaceae 62
4.26. Malvaceae 63
4.27. Moraceae 64
4.28. Orchidaceae 66
4.29. Papaveraceae 67
4.30. Pedeliaceae 69
4.31. Pinaceae 70
4.32. Plantaginaceae 73
4.33. Platanaceae 74
4.34. Poaceae 75
4.35. Polygonaceae 77
4.36. Portulacaceae 79

4.37. Primulaceae 80
4.38. Ranunculaceae 81
4.39. Rosaceae 82
4.40. Scrophulariaceae 89
4.41. Styracaceae 91
4.42. Ulmacaceae 92
4.43. Urticaceae 93
4.44. Violaceae 94
4.45. Vitaceae 95
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER 100
5.1. Sonuçlar 100
5.1.1. Gıda Olarak Kullanılan Bitkiler 102
5.1.2. Tıbbi Olarak Kullanılan Bitkiler 103
5.1.3. Eşya Olarak Kullanılan Bitkiler 105
5.1.4. Boya Olarak kullanılan Bitkiler 106
5.1.5. Hijyen Olarak Kullanılan Bitkiler 107
5.2. Öneriler 116
6.KAYNAKLAR 117
7.EKLER 122
ÖZGEÇMİŞ 132

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

C: Santigrat
Km: Kilometre
m: Metre
mm: Milimetre
*: Endemik
**: Kültür

Kısaltmalar

B: Boya
E: Eşya
G: Gıda
H: Hijyen
T: Tıbbi

+ : Kullanımı var
- : Kullanımı yok

1. GİRİŞ

Etnobotanik kelimesinin kökü olan “etno” insanların çalışılması, “botanik” de bitkilerin çalışılması ya da bitki bilimi anlamına gelir. Etnobotanik, geniş anlamda, farklı insan topluluklarındaki bitki-insan ilişkilerini ifade etmektedir. Etnobotanik terimi, ilk kez 1895 yılında, bir biyoloji profesörü olan John W. Harshberger tarafından kullanılmaya başlanmış olup, basitçe “bitkilerin yerel halk tarafından kullanımı” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca etnobotanik teriminin ilk geçtiği yer olan, Harshberger’in"The Purposes of Etnobotany" adlı eseri bu konuda bilinen ilk yayındır. Bu terimin bilim dünyasına girmesiyle etnobotanik çalışmalarda yeni bir çığır açılmıştır ve konu, halk da dâhil olmak üzere artık çok geniş bir kesimin ilgisini çekmiştir. Konu hakkında çalışan her kesim bu bilim dalına yeni bir teknik ve bilgi katmıştır. Yapılan birçok çalışmadan sonra, 1993’te Yen, bu tanımı tekrar gözden geçirmiş ve tam olmasa da yeni bir etnobotanik tanımı ortaya koymuştur. Yen’e göre etnobotanik, “bitkiler ve yerli halk arasındaki her türlü karşılıklı ilişkidir”. Ancak biz bugün etnobotanik için geniş anlamda “evrim süreci içinde insan-bitki ilişkileri” diyebiliriz. Daha dar anlamdaysa “bir yörede yaşayan halkın, yakın çevresinde bulunan bitkilerden çeşitli gereksinimlerini karşılamak üzere yararlanma bilgisi ve bitkiler üzerine etkileri” olarak özetleyebiliriz. Günümüzde sadece bitkilerin niçin kullanıldığı değil, aynı zamanda bitkilerin yetiştiği ortam şartlarının belirlenmesi konularına da odaklanmış olan etnobotanik terimi, sürekli tanımlanmaktadır ve tanımı üzerinde kesin bir fikir birliği yoktur (Heinrich 2004).

Etnobotaniğin ortaya çıkışında, çeşitli hastalıkların tedavi edilmesi amacıyla binlerce yıldan beri tıbbi bitkilerin kullanılması büyük rol oynamıştır. Eski çağlardan günümüze gelen etnobotanik kitapları veya belgeleri tıbbi bitkilerin kullanımı üzerinedir. Örneğin Hitit yazıtlarında, Mısır papirüslerinde, ilkçağlardan kalan kitaplarda hep tıbbi bitkilerin yerel adları ve kullanım şekilleri verilmiştir. Bitkilerden en çok gıda ve tedavi edici olarak yararlanılmakla beraber, yakıt, yapı malzemesi, süs eşyası yapımı, boyar madde ve büyü, nazar gibi inançsal amaçlı vb. kullanımlar da yaygındır (Baytop 1999).

Günümüzde etnobotanik araştırmalarda en ileri ülke Hindistan’dır. Çin’de geleneksel tıp bilgilerinin derlemesinin yanı sıra, Kunming Botanik Enstitüsü’nde yer alan etnobotanik laboratuvarında birçok araştırmacı çeşitli bölgelerde kullanılan bitkileri araştırmayı sürdürmektedir. Nijerya, Kenya gibi Afrika ülkelerinde ve Latin

Amerika'da ekip çalışmalarına ve yeni laboratuvarların kurulmasına başlanmıştır. Uluslararası Etnobiyoloji Topluluğu (International Society of Ethnobiology) iki yılda bir kongre yaparak bilimsel çalışmalara tartışma olanağı sağlamaktadır (Ertuğ 1996). Ayrıca Uluslararası Etnobotanik Kongresi [The International Congress of Ethnobotany (ICEB)] farklı yerel komitelerle birlikte uluslararası toplantılar düzenlemektedir. ICEB'in amacı farklı birimlerde etnobotanik çalışanları bir araya getirmektir. Bu amaçla ilk kongre 1992 yılında Cordoba (İspanya)'da düzenlenmiştir. Bu toplantıların 4. süne 2005 yılında İstanbul (Türkiye) ev sahipliği yapmış ve toplantıya 46 ülkeden 300'ün üzerinde araştırmacı katılmıştır (Ertuğ 2005).

Etnobotanik çalışmalar, yalnızca insanlarla bitkilerin yüzyıllardan beri devam eden karşılıklı etkileşimlerini kaydetmekle kalmaz aynı zamanda bu etkileşimden doğan sonuçların, kırsal kesimde yaşayan halkın gelişiminde kullanılmasına, biyolojik çeşitliliğin korunmasına, kullanılan, ihraç edilen ve tehlike altında olan türlerin belirlenmesi ile yasal düzenlemelerin yapılabilmesine de temel oluşturur. Ayrıca, hastalıklara dayanıklılık yönünden üstün olan bitkilerin kültüre alınmalarında, daha kalıcı renklere sahip solmayan boyaların elde edilebileceği yeni bitki türlerinin belirlenmesinde de kaynak oluşturabilmektedir. Etnobotanik çalışmalar farklı disiplinler tarafından yapıldığı için her disiplin farklı teknikler kullanarak çalışmalarını yönlendirir. Ancak amaç hepsinde yerel bitkileri tanımlamak olduğu için Sistematik Botanik bu çalışmalarda önemli bir yer tutar. Çünkü bitki isimlerinin botanik alanında geçerli bilimsel adları belirlendikten sonra bu bitkiler ve kullanılış amaçları değer bulur.

Etnobotanik birçok kaynakta genel olarak insan bitki ilişkilerinin incelenmesi olarak belirtilmektedir. Bu ilişki iki taraflı olup; milyonlarca yıldır bitkileri kullanmakta olan insanlardan bitkiler de etkilenmektedir. İnsanoğlu birçok bitkinin üretimine katkıda bulunurken, birçoğunun da neslini tüketmektedir. Kullanım aşamasında insanların bitkiye verdiği zarardan korunmak isteyen bitkide tad, biçim, renk vb. gibi gözlemlenebilir değişiklikler meydana gelmektedir (Ertuğ 2004).

Ilıman kuşak içerisinde bulunan Türkiye, sahip olduğu bitki çeşitliliği açısından çevresinde yer alan birçok ülkeden farklı olan özellikleri ile dikkati çeker. Türkiye'de yayılış gösteren bitki türlerinin sayısı, Avrupa kıtasının tümünde yayılış gösteren bitki türlerinin sayısına yakındır. Son yıllarda yapılan keşiflerin de eklenmesi ile Türkiye'nin 12.000 civarında bitki taksonuna (tür, alttür ve varyete düzeyinde) sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bitkilerin 3.000'den fazlası endemiktir. Anadolu, doğal olarak yayılış gösteren birçok bitkinin ilk olarak ziraatının yapıldığı yer olarak belirtilmiştir. Tarla

bitkilerinin %30'una yakınının kökeninin Anadolu olduğu bilinmektedir. Tarla bitkileri dışında, bugün de birçok doğal bitki beslenme amacının yanında birçok alanda insanlar tarafından kullanılmaktadır. Anadolu'nun birçok yerinden toplanarak mutfaklara giren bitki sayısı oldukça fazladır. Bu özellik aynı zamanda coğrafi ortam ile insan arasındaki ilişkileri yansıtan önemli bir örnektir. Beslenme alışkanlıkları dışında da bitkiler farklı şekillerde ekonomik önem taşımaktadır. İnsanoğlu yüzyıllardan bu yana bitkileri gıda, tıbbi, yakacak, yem, boya, estetik, psikolojik vb. amaçlarla kullanmış olup günümüzde de bu kullanımlar gözlemlenebilmektedir. Ancak nüfusun giderek artması bitkiler üzerindeki baskıyı arttırmış, birçok türün nesli tehlikeye girmiştir. Tarımın gelişmesi, sanayileşme süreci, yeni koşullar ortaya çıkarmıştır. Yaşam ortamları parçalanarak bitkilerin doğal yayılışını sınırlayan yeni engeller ve daha izole ortamlar meydana gelmiştir. Özellikle önemli endemizm alanlarından biri olan Akdeniz Bölgesinin bitki çeşitliliği yoğun nüfuslanma, ziraat faaliyetleri, şehirleşme, bilinçsiz otlatma ve yangınlar gibi çok çeşitli tehditlerle karşı karşıyadır (Avcı 2005).

Bitkiler yüzyıllardır insanlar tarafından gıda, boya, süs bitkisi, bazı araç gereçlerin hammaddesi ve halk ilacı olarak kullanılmaktadır. Anadolu'da yabani bitkilerin gıda olarak ve tıbbi amaçlı kullanışı oldukça yaygındır. (Elçi ve Erik, 2006).

Ülkemizde bu konu ile ilgili bilgileri tespit amacıyla yapılan etnobotanik çalışmalar son yıllarda artış göstermiştir. Daha önceleri bu konuyla ilgili maalesef çok fazla çalışma yapılmamıştır. Bu sebeple özellikle kırsal alanlarda yöresel kullanıma sahip bitkilerle ilgili bilgiler tespit edilmediğinden özellikle teknolojinin gelişmesi ile bu bitkilerin kullanımı azaldığı gibi bitkilerin kullanım şeklini bilen kaynak kişilerin de vefat etmesiyle bilgiler kaybolmaya yüz tutmuştur.

Bu çalışma İç Anadolu bölgesi illerinden Karaman sınırları içerisinde yer alan Sarıveliler ilçesi ve çevre köylerde yaşayan halkın kullandığı bitkilerin yöresel ve bilimsel adlarının tespiti, bu bitkilerden faydalanma amaç ve şekillerinin belirlenmesi ile elde edilen bilgilerin kaydedilmesi sonucu oluşan kaynak bir çalışmadır. Bu çalışma halkın çoğunlukla deneme yanılma yöntemi ile tespit edip nesiller boyunca aktarmaya çalıştığı, bitkilerin kullanımına ilişkin bilgiler, gerek yukarıda ifade edilen sebepler gerekse yeni dönemin ilgisizliği ve önceki neslin yaşlılığın etkisi ile unutkan olması ya da bu dünyadan ayrılması gibi etkenler sonucu yok olup gitmemesi için gerekli olduğu düşünüldüğü için yapılmıştır.

Araştırma alanı ile ilgili bu güne kadar detaylı bir etnobotanik çalışma yapılmamıştır. Sadece Eriş ve Soner (1988) Mut-Gülnar-Ermenek yöresi halk ilaçları ile

ilgili bir araştırma yapmışlardır. En yakın etnobotanik çalışmalar ise; İlçim ve Varol (1996) Hatay ve K.Maraş (Türkiye) İlindeki Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri, , Duran (1998) Akseki (Antalya) İlçesindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Etnobotanik Özellikleri, Başaran (2003) Elmalı (Antalya) Yöresinde Doğal Olarak Yetişen Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri, Mart (2006) Bahçe ve Hasanbeyli (Osmaniye) Halkının Kullandığı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Yönden Araştırılması, Metin (2009) Mut Ve Çevresinde Yetişen Bitkilerin (Mersin) Etnobotanik Özellikleri ile ilgili araştırmalar yapılmıştır.

Çalışma alanın Sarıveliler ve çevresi olarak seçilmesinin sebepleri:

1**.** Bu alanda günümüze kadar kapsamlı bir etnobotanik çalışmanın yapılmamış olması,

2. İlçe sınırlarındaki yaşam alanları 1650-1850 rakımlarında olduğundan yörenin floristik zenginliğe sahip olması ve bunun araştırmaya değer katması,

3. Bu çalışmadaki bilgi ve verilerin daha sonra yapılabilecek olan araştırmalara kaynak olması,

4. Bölgenin hem Akdeniz hem de kara ikliminin özelliklerini gösteren coğrafik alanlara sahip olması nedeniyle zengin bir bitki örtüsüne dolayısıyla da zengin bir etnobotanik kullanıma sahip olacağı düşüncesi,

5. Bitkilerin azalması, doğal bitkilere ilginin azalması veya insanların ihtiyaçlarını suni yoldan kolayca karşılamaları nedeniyle yerel etnobotanik bilgiler azalacaktır. Bu nedenle yerel etnobotanik bilgilerin kayıt altına alınması gerektiğinin düşünülmesi.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Acartürk (2006), "Süs Bitkileri ve Yer Örtücüleri" adlı çalışmasında süs amaçlı kullanılan bitkiler hakkında bilgi vermiştir.

Akgül (2008), "Midyat (Mardin) Civarında Etnobotanik" adlı araştırmasında bu yörede halk tarafından tıbbi ve diğer amaçla kullanılan bitkiler tespit edilerek kayıt altına alınmıştır.

Avcı ve Ezer (2004), "Çerkeş (Çankırı) Yöresinde Kullanılan Halk İlaçları" adlı araştırmasında bu ilçe ve ilçeye bağlı 67 köy ve köy altı yerleşim biriminden toplanan bilgiler sonucu 30 familyaya ait bitkisel kaynağın halk ilacı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Avcı (2005), "Çeşitlilik ve Endemizm Açısından Türkiye'nin Bitki Örtüsü" adlı çalışmasında Türkiye' deki biyolojik çeşitlilikten, bitkilerin kullanım alanlarından bahsedilmiştir.

Atik (1986), "Beykavağı ve çevresi Florası" adlı araştırmasında bu bölgeye ait bitkiler tespit edilerek kayıt altına alınmıştır.

Bağcı (2000), "Aladağlar (Yahyalı, Kayseri) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri" adlı çalışmalarında 38 bitki türünün yerel adlarını ve etnobotanik özelliklerini vermiştir.

Bağcı ve ark. (2001), "Uzunsöğüt Köyü ve Çevresinin (Türkoğlu-Kahramanmaraş) Bazı Bitkilerinin Yerel Adları ve Etnobotanik Özellikleri" adlı araştırmalarında 43 bitki türünün yöresel isimleri ve halk tarafından çeşitli amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Bağcı ve ark. (2006), "Pozantı (Adana) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adaları ve Etnobotanik Özellikleri" adlı araştırmalarında tıbbi amaç için ve gıda olarak kullanılan 39 bitki tespit edilerek yöresel isimleri ile birlikte verilmiştir.

Balos (2007), **"**Zeytinbahçe İle Akarçay Arasında Kalan (Birecik) Bölgenin Florası Ve Etnobotanik Özellikleri" adlı araştırmasında yapılan etnobotanik çalışma sonucu, toplanmış 445 taksondan 190'ın etnobotanik özelliği bulunduğu tespit edilmiştir.

Başaran (2003), "Elmalı Yöresinde Doğal Olarak Yetişen Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri" adlı araştırmasında yörede yayılış gösteren bazı türlerin değişik amaçlarla nasıl kullanıldıkları konusunda bilgiler verilmiştir.

Baytop (1963), “Türkiye'nin Tıbbi ve Zehirli Bitkileri” adlı eserinde, bitkilerin yetiştiği ortam ve etken maddelerini sistematikleri ile açıklamıştır.

Baytop (1984), “Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi” isimli eserinde çok sayıda bitkinin yurdumuzdaki yayılış alanlarını, kimyasal terkiplerini, halk arasında kullanılan yöresel adlarını hangi kısımlarının nasıl ve hangi hastalıklar için kullanıldığını tespit etmiştir.

Baytop (1994), “Türkçe Bitki Adları Sözlüğü” adlı eserinde ülkemizin değişik yörelerinde bitkilere verilen Türkçe isimler ve onların kullanım şekillerinden bahsetmiştir.

Bulut (2008), “Bayramiç (Çanakkale) Yöresinde Etnobotanik Araştırmalar” adlı eserinde etnobotanik kullanımı olan 193 bitki (takson) tespit etmiştir. Bunların 161"i yabani, 32"si ise yörede yetiştirilen bitkilerdir. Bu bitkiler en çok sırasıyla halk ilacı (90 takson), besin (68 takson), hayvan yemi (27 takson), çay (17 takson), süs (15 takson), yakacak (14 takson), süpürge (9 takson), baston (9 takson), baharat (9 takson), çit (6 takson) ve boya (6 takson) olarak kullanılmaktadır.

Çimen (2007), “Konya İlinde Kullanılan Halk İlaçları üzerinde Etnobotanik Araştırmalar” adlı araştırmasında Konya ‘ya bağlı bazı ilçelerin merkez ve köylerinde halk tarafından kullanılan bitkilerin toplanarak kayıt altına alınmış ve bu bitkilerin hangi tıbbi amaçla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Davis (1965-1985), Türkiye florasındaki mevcut bitkilerin yayılış alanlarını, ekolojik özelliklerini ve sistematiğini ortaya koymuştur.

Deniz (2008), **“**Uşak Üniversitesi 1 Eylül Kampüsü (Uşak) Florası Ve Etnobotanik Açıdan Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında bu yörede halk tarafından kullanılan etnobotanik özelliği bulunan bitkilerin 72’si tıbbi amaçlı, 51’i gıda, 25’i çay, 6’sı baharat, 6’sı süs, 5’i yakacak, 4’ü zehirli, 12’si yem, 2’si inşaat malzemesi, 2’si mobilya yapımı, 2’si boya, 1’i nazara karşı, 1’i muska, 1’i süpürge, 1’i sepet yapımında kullanıldığı saptanmıştır.

Doğanoğlu, Gezer ve Yücedağ (2006), “Göller Bölgesi Yenişarbademli Yöresinin Önemli Bazı Tıbbi ve Aromatik Bitki Taksonları Üzerine Araştırmalar” adlı araştırmasında bu bölgede doğal olarak yetişen ve insanların sağlıklı yaşamında önemli rol oynayan 43 tıbbi ve aromatik bitki taksonu saptanmıştır.

Doğu (2008), “Tufan Dağ, Çorak Dağ ve Turanşah Dağı (Karaman) Florası” adlı araştırmasında bu bölgeye ait bitkiler tespit ederek kayıt altına almıştır.

Duran (1998), "Akseki (Antalya) İlçesindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Etnobotanik Özellikleri" adlı makalesinde Akseki yöresinde yayılış gösteren bazı bitkilerin çeşitli amaçlara yönelik kullanımları ve yerel isimlerini vermiştir.

Düzenli ve Ark., (1996), "Göksu Deltasının(Silifke-İçel) Florası" adlı çalışmasında bin civarında bitki örneğinin değerlendirmesi sonucunda 74 familya ve 246 cinse ait 382takson tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 6 tanesi endemik olarak belirlenmiştir.

Ekim ve ark. (2000), "Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı (Eğrelti ve Tohumlu Bitkiler)" ile IUCN tehlike kategorilerine giren bitkilerin listesini çıkarmışlardır.

Elçi ve Erik (2006), "Güdül (Ankara) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri" isimli çalışmalarında 18 familya'ya ait 23 bitkinin halk ilacı olarak, 6 familya'ya ait 11 bitkinin de besin olarak kullanıldığını bunların dışında ilaç olarak kullanılmayan 11 familya'ya ait 21 bitkinin yerel ismini saptamışlardır.

Eriş ve Soner (1998), Mut, Gülnar, Ermenek yöresinde kullanılan halk ilaçlarını tespit etmişler. Halkın ilaç olarak kullandığı 13 drogtan 4'ü bilinen etkilerine uygun olarak kullanıldığını, 9'unun ise kimyasal yapıları ve bilinen etkileri dikkate alındığında halkın kullandığı alanlarda etki sağlamalarının şüpheli olduğunu belirtmişlerdir.

Ertuğ ve ark. (2003), "Buldan (Denizli) Etnobotanik Alan Araştırması" adlı araştırmasında 2002-2003 yıllarında toplanan 450 örnekten, 21i Türkiye'ye endemik, 258 tür belirlenmiştir. Bazı örtüşen kullanımlar da olmakla birlikte 97 gıda, 108 ilaç, 11 yakacak, 41 yem ve el sanatlarında kullanımın yanı sıra 46 bitki türünün farklı alanlarda yararlı oldukları saptanmıştır.

Eşen (2008) "Aydınlar Köyü Ve Çevresinin (Erdemli / Mersin) Etnobotanik Özellikleri" adlı araştırmasında yöreye ait yöre halkının çeşitli amaçlar için kullandığı 93 bitki tespit edilerek kayıt altına alınmıştır.

Gençay (2007), "Cizre (Şırnak)'nin Etnobotanik Özellikleri" adlı araştırmasında bölgede halk tarafından kullanımı belirlenen 53 familyaya ait toplam 171 bitki taksonu tespit edilerek kayıt altına alınmıştır.

Gürsoy ve Gürsoy (2004), "Anadolu'da Diş ve Dişeti İle İlgili Hastalıkların Tedavisinde Halk Arasında Yaygın Olarak Kullanılan Bitkiler Kullanım Şekilleri ve Bitkisel Özellikleri" adlı araştırmasında yaklaşık 20 ayrı bitkinin beraber ya da ayrı ayrı kullanıldığı tespit edilmiştir.

Işık ve ark. (1995), Afyon ilindeki bazı türlerin etnobotanik özelliklerini araştırmışlardır. Yörede 16 tahıl, 23 sebze ve 18 civarında meyve çeşidinin kültürünün

yapıldığını ayrıca doğal olarak yetişen 37 kadar farklı bitki taksonunun çeşitli amaçlarla kullanıldığını tespit etmişlerdir.

İlçim ve Varol (1996), "Hatay ve Kahramanmaraş(Türkiye) İlindeki Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri" adlı makalelerinde Hatay ve Kahramanmaraş illerinde yaptıkları çalışmalar sonucunda gıda maddesi olarak 21,tedavi amacıyla 16,boya elde etmede 4ve değişik amaçlarla kullanılan 9 bitki listesini vermişlerdir.

İpekçi (2005), "Ardıçlı-Bahçesaray-Beykavağı (KONYA) arasında kalan bölgenin florası" adlı araştırmasında bu bölgeye ait bitkiler tespit edilerek kayıt altına alınmış ve bazı bu bölge halkının tıbbi amaçla kullandığı bitkiler tespit edilmiştir.

Keklik (1990), Konya ve Yöresinde Tedavi Edici amaçla Kullanılan 37 Bitkinin deskripsiyonlarını yaparak, yetiştiği yerler, yurdumuzdaki yayılış alanlarını, kullanılan kısımlarını, etken maddelerini araştırarak kimyasal bileşim ve tıbbi kullanışları açısından literatür kayıtları ile karşılaştırmıştır.

Kıran (2006), "Kozan yöresi florasındaki tıbbi bitkiler ve bunların halk tıbbında kullanılışı" adlı araştırmasında bu yörede halk tarafından kullanılan tıbbi bitkiler tespit edilerek kayıt altına alınmıştır.

Kızılarslan (2008), "İzmit Körfezi'nin Güney Kesiminde Etnobotanik Bir Araştırma" adlı eserinde farklı kullanılışlara sahip 118 takson (104 doğal, 14 kültür)saptanmıştır. Bunlardan 77 takson halk ilacı, 59 takson gıda, 13 takson baharat veya çay, 23 takson hayvanlarda tedavi amacıyla ve yem olarak, 7 takson yakacak olarak kullanılmaktadır, 37 taksonun ise bunların dışında çeşitli farklı kullanılışları olduğu saptanmıştır.

Kişmir (1997), Konya'da Şifalı Otlar isimli araştırmasında Konya ve Çevresinde yetişen ve halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkilerin halk arasında kullanılan adlarını, yetiştiği ortamları, kimyasal terkiplerini, botanik bilgilerini ve halk arasında nasıl kullanıldığını araştırmıştır.

Koçyiğit (2005), "Yalova İlinde Etnobotanik Bir Araştırma" adlı eserinde yöreye ait halkın kullandığı bitkiler tespit edilerek kayıt altına alınmıştır.

Koyuncu (2005), "Geyve (Sakarya) ve Çevresinin floristik ve etnobotanik açıdan incelenmesi" adlı araştırmasında araştırma bölgesinin etnobotanik yapısı incelendiğinde 47 familya ve 66 cinse ait 89 tür ve türaltı taksonun yöre halkı tarafından yiyecek, yakacak, süsleme, süs bitkisi ve tıbbi amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Küçükbezirci (1967), Konya ve dolaylarında halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin ekolojik özelliklerini halk arasında kullanılan yöresel isimlerin, hangi

hastalıklarda kullanıldıklarını, nasıl kullanıldıklarını ve bitkilerin hangi kısımlarının kullanıldığını belirlemiştir.

Küçüködük (1987), "Beyşehir Gölünün Flora ve Vegetasyonunun İncelenmesi" adlı araştırmasında bu bölgeye ait bitkiler tespit edilerek kayıt altına alınmıştır.

Mart (2006), "Bahçe Ve Hasanbeyli (Osmaniye) Halkının Kullandığı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Yönden Araştırılması" adlı eserinde 33 familya ve 69 cinse ait 79 taksonun çeşitli amaçlar için (gıda, ilaç, ev eşyası, süs eşyası, kereste, boya, inançsal) kullanıldığı saptanmıştır.

Mert ve ark. (1992), " Doğal Boya Eldesinde Kullanılan Bazı Bitkiler " adlı araştırmasında ülkemizde 150'ye yakın bitki türü olduğu belirtilmekte ve bu bitkiler, bitkilerin boyar maddeleri ve bitkiden elde edilen boyanın kullanımı ile ilgili tespit edilen bilgiler verilmiştir.

Metin (2009), Mut Ve Çevresinde Yetişen Bitkilerin (Mersin) Etnobotanik Özellikleri adlı araştırmasında bu bölge halkı tarafından tıbbi,gıda ve boya olarak kulanılan bitkiler tespit edilerek kayıt altına alınmıştır.

Oral (2007), " Konya İlinde Kullanılan Halk İlaçları Üzerine Etnobotanik Araştırmalar" adlı araştırmasında bu ilde halk ilacı olarak kullanılan bitkiler tespit edilerek çeşitli kaynaklarda kayıtlı olanlar belirtilmiştir.

Özcan ve ark., (1998), "İçel (Mersin)' de Sebze Olarak Tüketilen Bazı Yabani Bitkilerin Kimyasal Bileşimi ve Mineral İçeriği" adlı araştırmalarında İçel (Mersin) yöresinde yaygın olarak tüketilen 13 adet yenilebilir yabani bitkinin kimyasal bileşimi ve mineral içeriği verilmiştir.

Özgen, Terzi ve Coşkun (2004), "Halk ilacı olarak kullanılan bazı türlerde lipid peroksidasyonunu inhibe edici etkinin araştırılması" adlı araştırmasında Ilıca (Erzurum)'ya bağlı köylerde, daha önce yapılan alan çalışması ile halk arasında tedavide kullanılan türler saptanmıştır. Lipid peroksidasyonunu inhibe edici etkinin yüksek olduğu türler ve etkili konsantrasyonları belirlenmiştir.

Öztürk (2006), "Nizip bölgesinin (Aksaray) florası ve etnobotanik özellikleri" adlı araştırmasında etnobotanik özelliği olan 74 bitki türü tespit edilmiştir. Bunların Bu 74 türden 13'ü *Asteraceae*, dokuzu *Lamiaceae*, yedisi *Rosaceae*, dört tanesi *Apiaceae* familyasına aittir.

Saday (2009), "Güzeloluk Köyü ve Çevresinin (Erdemli / Mersin) Etnobotanik Özellikleri" adlı araştırmasında yörede tıbbi amaçlı, gıda ve değişik amaçlar için kullanılan 92 adet bitki tespit edilerek yöresel isimleri ile birlikte verilmiştir.

Savran ve ark. (2002), "Gemerek (Sivas) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Etnobotanik Özellikleri" adlı araştırmalarında yörede tıbbi amaçlı ve gıda olarak kullanımı tespit edilen 30 bitki tespit edilerek yöresel isimleri ile birlikte verilmiştir.

Sayar ve ark. (1995), Muğla(Türkiye)ilindeki bazı türlerin etnobotanik özellikleri adlı makalesinde Muğla çevresinde etnobotanik tarama sonucunda yörede yayılış gösteren bazı tıbbi ve aromatik bitkilerin listesi ve Türkçe isimleri ile birlikte kullanılan kısımları verilmiştir.

Serin, (1996), "Hacı Baba Dağını (Karaman- Kâzımkarabekir) Florasına Katkılar" adlı çalışma sonucunda 83 familyaya ait 382 cins ve 887 tür tespit etmiştir. Endemiklerin toplam floraya oranı % 15. 8 dir. Fitocoğrafik bölgelerin oranı ise: İran-Turan % 16 Akdeniz % 12,1 Avrupa-Sibirya % 4. 3 tür.

Şimşek ve ark. (2001), "Gölbaşı'nda Yabani Bitkilerin Kullanılış Amaçları ve Şekilleri Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmasında Gölbaşı'nda yaşayan ailelerden yabani bitkileri kullanış amaçları ve şekilleri anket yapılarak verilmiştir. Çalışma sonucunda bireylerin %87,7'sinin gıda ve tedavi amacıyla bitkileri kullandığı tespit edilmiştir. En çok tüketilen bitkiler madımak [*Polygonum cognatum* Meissn] ,yemlik [*Scorzonera caba* (C.A.Mey) Hoffm. var. *radicosa* (Boiss) Chamb], ısırganotu [*Urtica dioica* L.] ebegümeci [*Malva neglecta* Wallr.] , efelek [*Rumex crispus* L.]olarak belirtilmiştir.

Şimşek ve ark. (2002), "Anadolu'da Halk Arasında Bitkilerin Kullanış Amaçları Üzerinde Etnobotanik Bir Çalışma" adlı çalışmasında 14 il,ilçe ve köylerinde bulunan 2246 kişi ile yapılan anketler sonucu *Plantago* sp., *Malva* sp., *Rumex* sp., *Thymus* sp., *Urtica* sp., *Chenopodium* sp.,ve *Rosa* sp. Cinslerinin sık olarak kullanıldığı ve halk arasında bu türlerden genel olarak ağrı kesici, kanser, hemoroit, diyabet, romatizma ve çeşitli iltihaplı rahatsızlıkların tedavisinde yararlanılmakta olduğu tespit edilmiştir.

Tanker, İlisulu, Koyuncu ve Çoşkun (1986) Ermenek- Mut- Gülnar Bölgesinde yetişen *Labiatae* familyasına ait çok sayıda türün halk arasında kullanılan isimlerini, hangi hastalıklarda nasıl kullanıldıklarını, kimyasal bileşimlerini, etken maddelerini ve hangi hastalıkların tedavisinde nasıl kullanıldıklarını belirtmişlerdir.

Toroğlu ve Çenet (2006), "Tedavi Amaçlı Kullanılan Bazı Bitkilerin Kullanım Alanları ve Antimikrobiyal Aktivitelerinin Belirlenmesi İçin Kullanılan Metodlar" adlı araştırmasında bitkilerin antimikrobiyal aktiviteleri belirlenmiş, antimikrobiyal aktivite gösteren bitkilerin kullanım alanları belirtilmiştir.

Türkoğlu (2000), "Elazığ İlindeki Etnobotanik Değeri Olan Taksonların Araştırılması" adlı araştırmasında Elazığ ilinde değişik amaçlarla halk tarafından kullanılan 253 bitki bulunmuş bunlardan 57 si bu araştırma sonucu kayıtlara geçmiş ve halk arasında kullanılmayan ve bilinmeyen 72 bitki tespit edilmiştir.

Vural ve ark. (1997), "Çiçekdağı (Kırşehir) ve çevresinde Etnobotanik Özellikleri" adlı makalesinde Çiçekdağı ve çevresinde yaptıkları floristik çalışmalar sırasında bazı bitkilerin yöresel isimleri ve kullanım şekilleri derlenerek verilmiştir.

Vural (2008) "Honaz Dağı ve Çevresi'ndeki Bazı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri" adlı araştırmasında Denizli il sınırlarındaki Honaz Dağı ve Çevresi'nde yetişen doğal bitkilerin 356 farklı kullanımı kaydedilmiştir.

Yeşil (2007) "Kürecik (Akçadağ/Malatya) Bucağında Bir Etnobotanik Araştırma" adlı eserinde farklı kullanılışlara sahip 129 takson (123 doğal ve 6 sı kültür) tespit edilmiştir. Bunlardan 45'i bitkisel tedavi, 60'ı gıda,13'ü baharat ve çay,24'ü hayvan yemi,16'sı boya, 16'sı yakacak olarak,28'ininde bunların dışında farklı kullanılışları olduğu tespit edilmiştir.

Yıldırımlı (2004), "Etnobotanik ve Türk Botaniği" adlı eserinde etnobotaniği tanımlamış, diğer bilim dalları ile olan ilişkisini genel etnobotanik yöntemlerini belirtmiştir.

Yıldıztugay (2006) "Başarakavak, Tatköy Ve Altınapa Barajı (Konya) Arasında Kalan Bölgenin Florası" adlı araştırmasında bu bölgeye ait bitkilerin tespit edilerek kayıt altına alınmıştır.

Yücel ve Tülükoğlu (2000), "Gediz (Kütahya) Çevresinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler" adlı çalışmalarında 6 familyaya ait 8 türden 11 yöresel kullanım (ilaç) belirlemişlerdir. Bu ilaçlardan 4'ü solunum sistemi hastalıklarında (sinüzit, öksürük, soğuk algınlığı vs.), 3'ü sindirim sistemi hastalıklarında (midede şişlik, karın ağrısı, iltihaplanmalar vs.), 2'si dolaşım sistemi hastalıklarında (damar tıkanıklığı), 1'i diyabette, 1'i sıtmada, 1'i de teskin edici olarak kullanılmaktadır.

3. MATERYAL VE METOT

Araştırma materyalini Adiller Mahallesi, Asar Tepe, Başyayla, Civandere köyü, Civler köyü, Çayarası köyü, Çorak Dağ, Çukurbağ köyü, Dikenli Tepe, Dumlugöze köyü, Dulavrat Tepe, Elmayurdu köyü, Esentepe köyü, Fakırçalı yayla, Göktepe, Günder köyü, Işıklı Köyü, Karabutur Tepe, Kocaoğlanlı yaylası, Sarıveliler, Solak yaylası, Tepebaşı köyü, Turanşah Dağı, Uğurlu köyü, Yalman Tepe ve Ziftlik Tepe'den toplanan bitki örnekleri oluşturmuştur.

Bilgi toplamak için ise Adiller Mahallesi, Aney yaylası, Asar Tepe, Başyayla, Boyalı yaylası, Civandere köyü, Civler köyü, Çayarası köyü, Çukurbağ köyü, Dumlugöze köyü, Elmayurdu köyü, Fakırçalı yaylası, Günder köyü, Göktepe, Hasançavuş yaylası, Işıklı köyü, Kocaoğlanlı yaylası, Sarıpınar yaylası, Sarıveliler, Solak yaylası, Tepebaşı köyü ve Uğurlu köyü halkı ile görüşülmüştür.

Bitkilerin kullanımları ile ilgili bilgiler bahçelerde çalışan insanlardan, kahvehanede oturan amcalardan, evlerde yaşlı teyzelerden ve yaylalara göç eden göçebe halktan alınmıştır. Bu esnada yöre halkından 300 kişi ile görüşülmüş ancak bayanların çekingen davranmalarından dolayı 180 kişinin verdiği bilgiler kayıt altına alınmıştır. (Çizelge 4.1.)

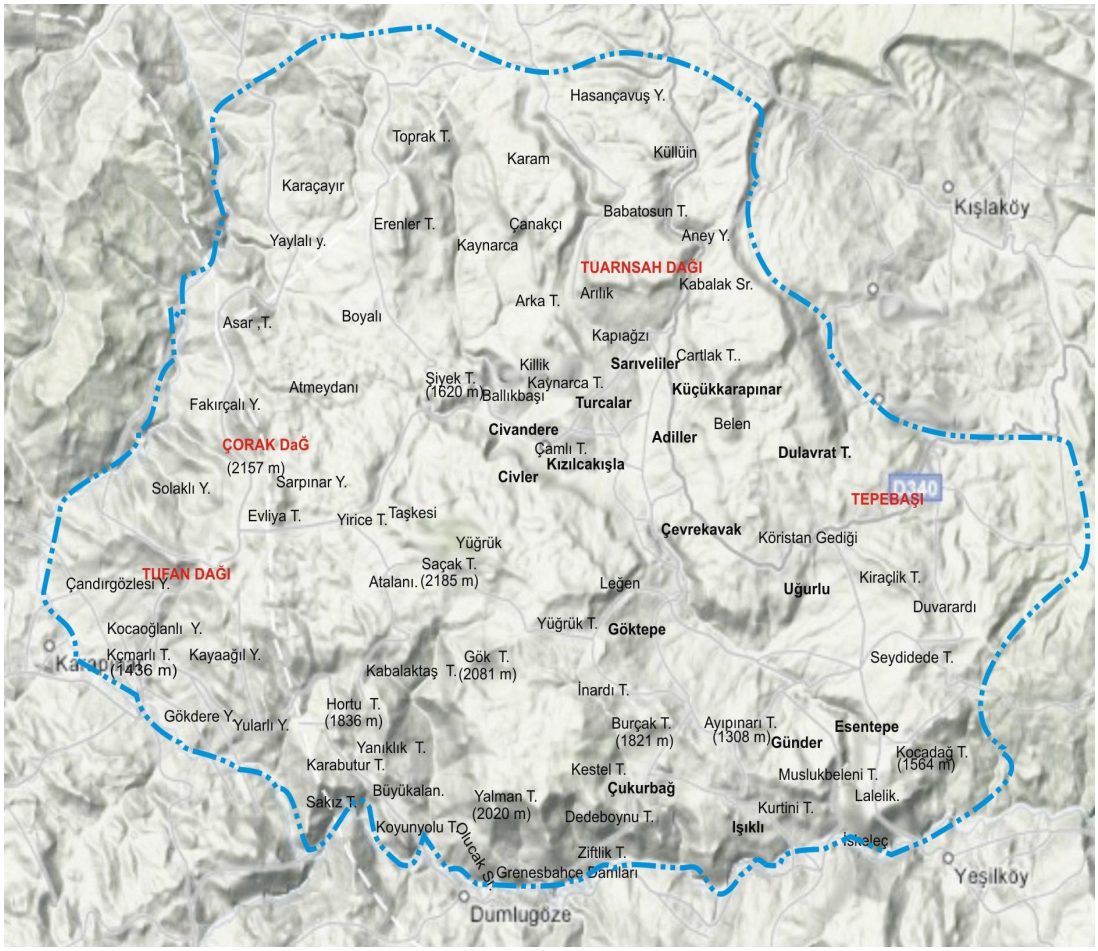
Numuneler yöre halkıyla birlikte bizzat araziye çıkılarak toplanılmıştır. Periyodik dönemlerde yapılan arazi çalışmaları sırasında bitkilerin fotoğrafları çekilerek (kullanılan kısım, çiçek ve meyve) kayıt altına alınmıştır. Periyodik dönemlerde toplanan bitki numuneleri ise uygun şekilde preslenerek kurutulmuş, teşhis edildikten sonra Selçuk Üniversitesi KNYA Herbaryumunda saklanmak üzere kayıt altına alınmıştır.

Araştırma sonuçları bulgular kısmında familyalar başlığı altında alfabetik sıraya göre, bitkilerin bilimsel adı, lokalitesi, yöresel adı, genel adı, kullanılan kısımları, kullanım amacı ve kullanım şekli sırası ile verilmiştir**.** (Çizelge 5.1.)

3.1. Sarıveliler ve Çevresi Hakkında Genel Bilgiler

3.1.1. Coğrafik Bilgiler

Sarıveliler İlçesi İç Anadolu Bölgesinin güneyinde, Orta Torosların güney yamaçlarında Göksu havzasını kapsayan, Taşeli Platosunda yer alır. İlçe doğusunda Ermenek, kuzey doğusunda Başyayla, kuzeyinde Taşkent, güneyinde Gazipaşa, güney batısında Alanya İlçeleri yer alır. (Şekil 3.1.1.)

Şekil : 3.1.1.1. Araştırma Bölgesinin Haritası

Arazi yapısı: İlçenin denizden yüksekliği ortalama olarak 1650 m olup bu yükseklik yaylalarda 1850 m'ye kadar ulaşmaktadır. İlçe 343 km²'lik bir alan kaplamaktadır. Yerleşim olarak Orta Torosların eteklerinde kurulduğundan bölge dağlık olup, tarım arazileri kıttır. İlçeden Göksu ırmağının kolları geçmekte olup, bu çaylar derin vadiler oluşturmuştur.

3.1.2. İklim

İlçenin tamamında karasal iklim hakimdir. Yazları oldukça sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve kar yağışlıdır. İklime dayalı olarak ilçe genelinde geniş orman arazileri bulunmakta olup, yaz aylarında yine iklime dayalı olarak Alanya, Gazipaşa, Anamur ilçelerinden aşiretler ilçe sınırları içerisinde bulunan Barcın Yaylasına çıkmaktadır.

<u>İklim Diyagramında Kullanılan Sembollerin Anlamları</u>

a: Meteoroloji istasyonu

b: Meteoroloji istasyonunun yüksekliği (m)

c: Rasat yılı

d: Yıllık ortalama sıcaklık (°C)

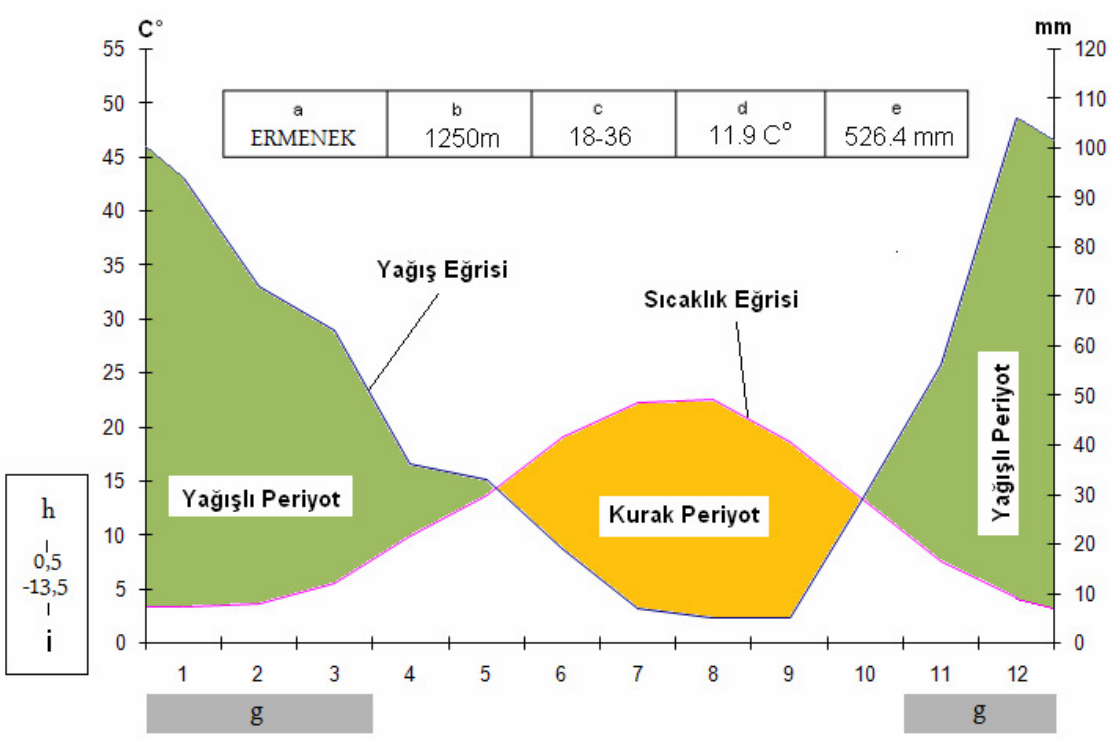
e: Yıllık ortalama yağış (mm)

f: Mutlak donlu aylar

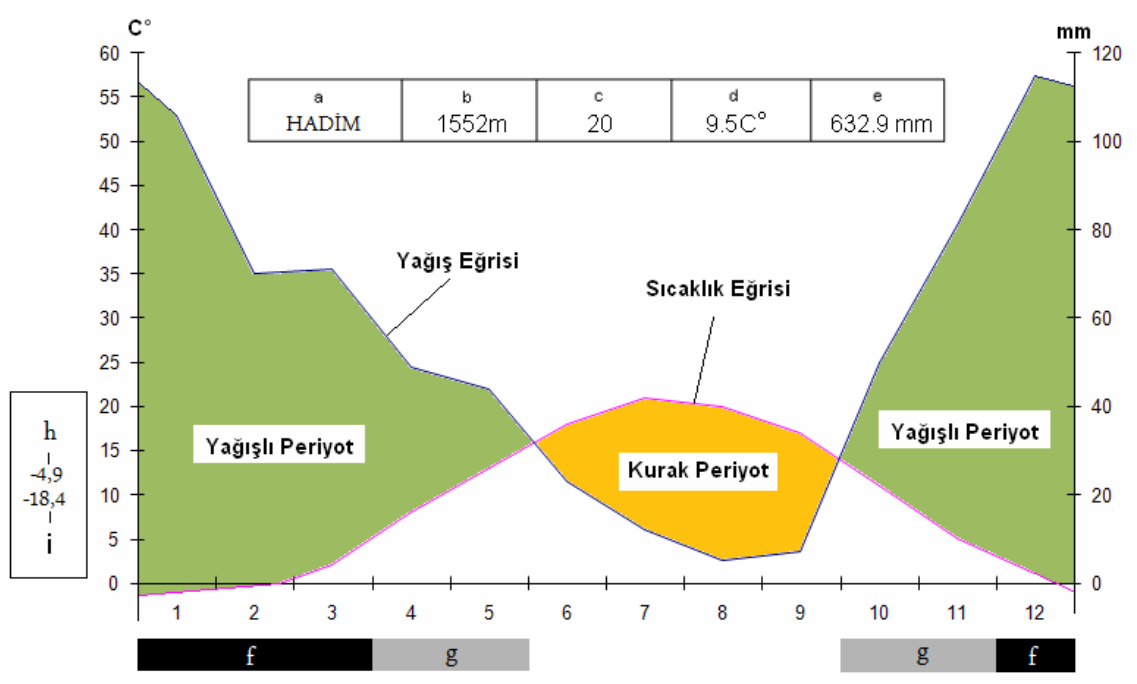
g: Muhtemel donlu aylar

h: En soğuk ayın en düşük sıcaklık ortalaması (°C)

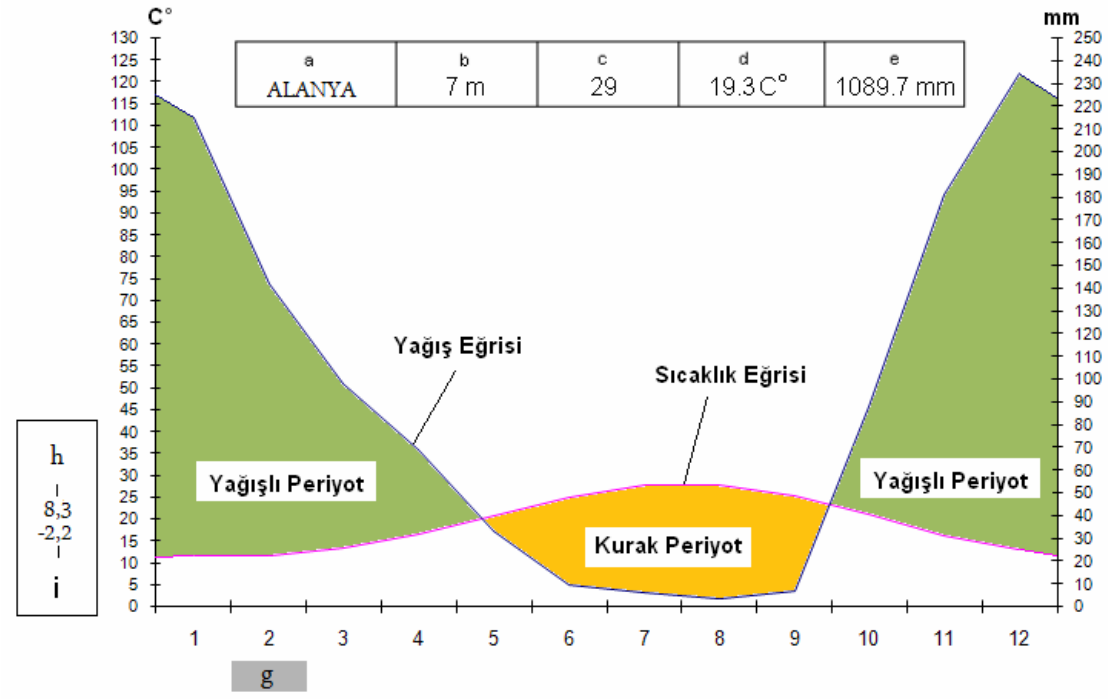
i: Mutlak minimum sıcaklık (°C)

Şekil 3.1.2.1. Ermenek'in İklim Diyagramı

Şekil 3.1.2.2. Hadim'in İklim Diyagramı

Şekil 3.1.2.3. Alanya'nın İklim Diyagramı

3.1.3. Nüfus ve Sosyal Hayat

İlçenin 2010 yılı nüfus sayımına göre ilçe merkezinde 5733, kasaba ve köylerde 7553 olmak üzere toplam 13286 nüfus bulunmaktadır. 343 kilometrekarelik alana sahip olan ilçede kilometrekareye 39 kişi düşmektedir. İlçe nüfus yoğunluğu bakımından ilin en yoğun nüfuslu ilçesidir. Nüfus artış hızı en yüksek ve en genç ilçedir.

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

4.1. Acanthaceae (Ayıpençesigiller)

Familya Adı: Acanthaceae

Yerel adı: Karanünü

Bilimsel Adı: *Acanthus mollis* L.

Genel Adı: Ayı pençesi

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civandere köyü

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra soğan ve çökelek ile (lor peyniri) karıştırılarak börek içi olarak kullanılır.

Şekil 4.1: *Acanthus mollis* L. (Karanünü)

4.2. Alliaceae (Soğangiller)

Familya Adı: Alliaceae

Yerel adı: Sarımsak

Bilimsel Adı: ****Allium sativum* L.

Genel Adı: Sarımsak

Lokalite:C4-Karaman-Göktepe-Çukurbağ köyü

Kullanılan Kısım: Yaprak, Soğan

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra yemeklerde ve salatalarda kullanılır.

T Diş ağrısını gidermek için bitkinin soğanı ezilerek özsuyu diş dibine sürülür.

Şekil 4.2: *Allium sativum* L. (Sarımsak)

4.3. Amaryllidaceae (Nergisgiller)

Familya Adı: Amaryllidaceae

Yerel adı: Öksüzoğlan

Bilimsel Adı: *Galanthus elwesii* Hokk. fil.

Genel Adı: Kardelen

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Boyalı yayla

Kullanılan Kısım: Soğan

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Ağrı ve sancıları gidermek için bitkinin soğanları kaynatılarak bir su bardağı içilir.

Şekil 4.3: *Galanthus elwesii* Hokk. fil. (Öksüzoğlan)

4.4. Anacardiaceae (Sakız ağacıgiller)

Familya Adı: Anacardiaceae

Yerel adı: Çöğüre

Bilimsel Adı: *Pistacia terebinthus* L. subsp. *palaestina* (Boiss) Engler

Genel Adı: Menengiç

Lokalite:C4-Karaman-Ermenek-Tepebaşı köyü

Kullanılan Kısım: Meyve

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin meyveleri kurutulup ezildikten sonra kahve olarak pişirilip içilir.

T 1. Mide ağrılarını gidermek için bitkinin meyveleri kaynatılır ve sıcak olarak yemeklerden önce bir su bardağı içilir.

T 2. Yanıkları iyileştirmek için taze olarak toplanan bitkinin meyveleri ezilerek yaranın üzerine sürülür.

Şekil 4.4.1: *Pistacia terebinthus* L. subsp. *palaestina* (Boiss), Engler (Çöğüre)

Familya Adı: Anacardiaceae

Bilimsel Adı: *Rhus coriaria* L.

Lokalite:C4-Karaman-Başyayla-Büyükkarapınar köyü

Yerel adı: Sumak

Genel Adı: Sumak

Kullanılan Kısım: Meyve

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin meyveleri yıkanıp kurutulduktan sonra ezilirek baharat olarak kullanılır.

Şekil 4.4.2: *Rhus coriaria* L. (Sumak)

4.5. Apiaceae (Umbellifera) (Maydanozgiller)

Familya Adı: Apiaceae **Yerel adı:** Dereotu

Bilimsel Adı: *Anethum graveolens* L. **Genel Adı:** Dereotu

Lokalite:C4-Karaman-Göktepe-Çukurbağ köyü **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yemeklerde ve salatalarda kullanılır.

T 1. Anne sütünü arttırmak için bitkinin yaprakları kaynatılırak yemeklerden önce sıcak olarak bir su bardağı içilir.

T 2. Adet kanamalarının daha kolay ve sancısız olması için bitkinin yaprakları kaynatılarak bir çay bardağı içilir.

Şekil 4.5.1: *Anethum graveolens* L.(Dereotu).

Familya Adı: Apiaceae **Yerel adı:** Çaşır

Bilimsel Adı: *Ferula elaeochytris* Korovin **Genel Adı:** Çaşır

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Dikenli tepe **Kullanılan Kısım:** Kök

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Bağırsaklardaki kurdu düşürmek için bitkinin kökleri kaynatılıp bir iki su bardağı içilir.

Şekil 4.5.2: *Ferula elaeochytris* Korovin (Çaşır)

Familya Adı: Apiaceae
Bilimsel Adı: *Foeniculum vulgare* Mill.
Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civandere köyü
Yerel adı: İrezdene
Genel Adı: Rezene
Kullanılan Kısım: Yaprak
Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Bebeklerdeki gaz sancılarını gidermek için bitkinin yaprakları kaynatılıp soğutulduktan sonra bir-iki çay kaşığı içirilir.

Şekil 4.5.3: *Foeniculum vulgare* Mill. (İrezdene)

4.6. Araceae (Yılanyastığıgiller)

Familya Adı: Araceae

Yerel adı: Eğir

Bilimsel Adı: *Acorus calamus* L.

Genel Adı: Eğir

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civler köyü

Kullanılan Kısım: Meyve

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Bebeklerin gaz sancılarını gidermek için meyve ezilip öz suyu çıkarılarak bebeklerin ağzına 1-2 damla damlatılır.

Şekil 4.6.1: *Acorus calamus* L. (Eğir)

Familya Adı: Araceae

Yerel adı: Gabarcık

Bilimsel Adı: *Arum elongatum* Steven subsp. *detruncatum* (C.A.Mey. ex Schott) H.Riedl

Genel Adı: Kabarcık

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Elmayurdu köyü

Kullanılan Kısım: Meyve, Kök

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin meyveleri yoğurt çorbasının içine atılır. (3 ya da 4 tane)

T 1. Siğili iyileştirmek için bitkinin kökü siğilin üzerine sürülür.

T 2. Basur (Hemoroid) hastalığını geçirmek için bitkinin meyvelerinden 2-3 tane yutulur.

T 3. Öksürüğü gidermek için bitkinin meyveleri ezilip çay gibi demlenerek birkaç bardak içilir.

Şekil 4.6.2: *Arum elongatum* Steven subsp. *detruncatum* (C.A.Mey. ex Schott)

H.Riedl (Gabarcık)

4.7. Araliaceae (Araliagiller)

Familya Adı: Araliaceae

Bilimsel Adı: *Hedera helix* L.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Adiller mahallesi

Yerel adı: Sarmaşık

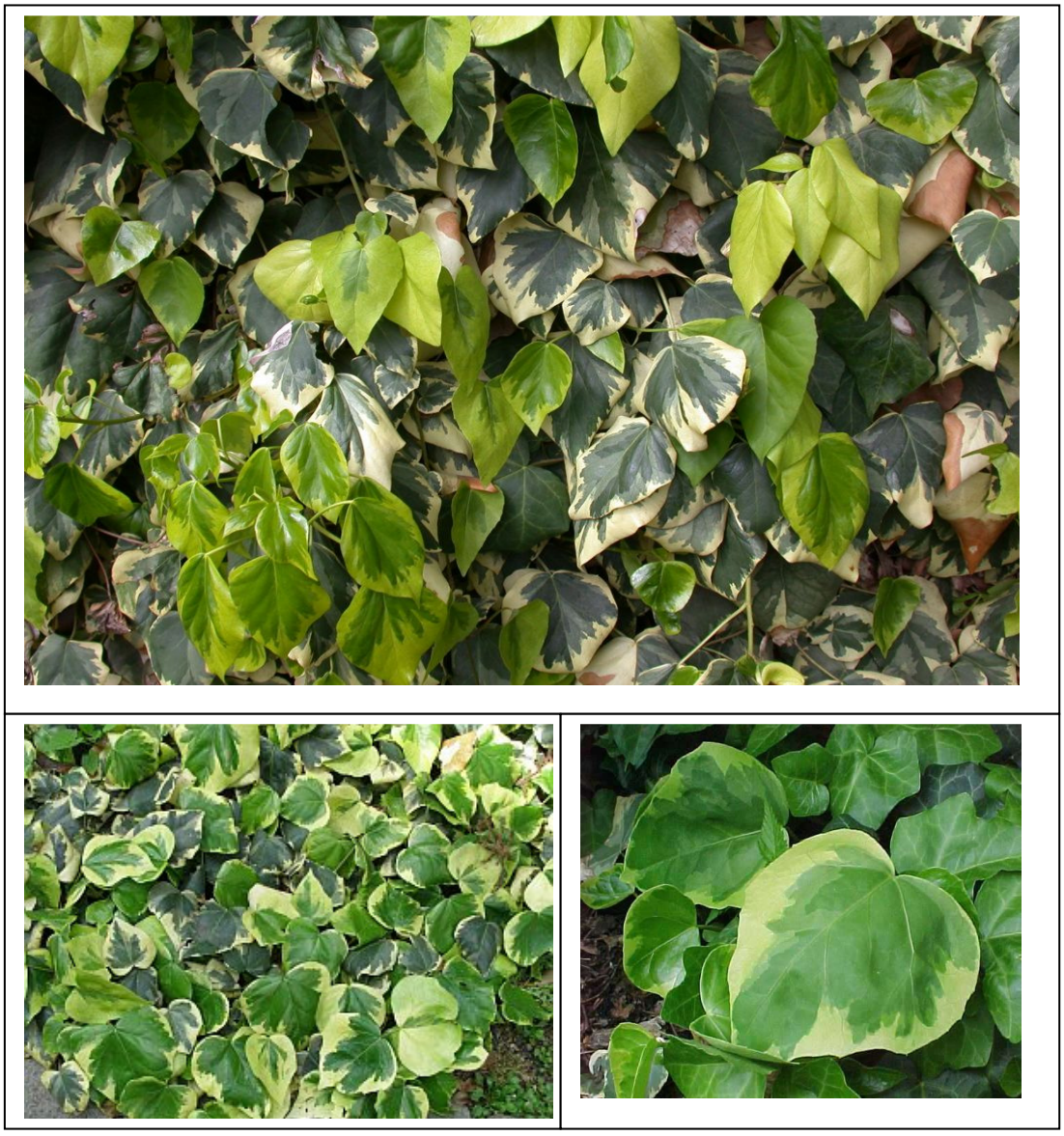
Genel Adı: Sarmaşık

Kullanılan Kısım: Sürgün, Kök

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Bitkinin taze sürgünleri soğan ve çökelek ile (lor peyniri) karıştırılarak börek içi olarak kullanılır.

T Vücuttaki iltihabı gidermek için bitkinin kökleri kaynatılıp yemeklerden önce birer çay bardağı içilir.

Şekil 4.7: *Hedera helix* L. (Sarmaşık)

4.8. Asteraceae (Compositae) (Papatyagiller)

Familya Adı: Asteraceae

Yerel adı: Ölemez otu-Yılan otu

Bilimsel Adı: ***Helichrysum arenarium** (L.) Moench subsp. *aucheri* (Boiss.) Davis &Kupicha

Genel Adı: Yayla çiçeği

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civler köyü

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T 1. İdrar yollarındaki iltihapları gidermek ve taşları düşürmek için bitkinin çiçeği kaynatılıp aç karnına iki su bardağı içilir.

T 2. Romatizma ve kireçlenmeyi iyileştirmek için bitkinin çiçeği kaynatılıp bir su bardağı içilir.

T 3. Sarılığın iyileşmesi için bitkinin çiçeği kaynatılır ve bu su ile banyo yapılır.

T 4. Taze olarak toplanan bitkinin çiçekleri kurutulur. Soğuk algınlığında göğsü yumuşatması için bitkinin çiçekleri çay gibi demlenerek birkaç bardak içilir.

Şekil 4.8.1: *Helichrysum arenarium* (L.) Moench subsp. *aucheri* (Boiss.) Davis &Kupicha (Ölemez otu-Yılan otu)

Familya Adı: Asteraceae **Yerel adı:** Göğündürme

Bilimsel Adı: *Onopordum tauricum* Willd. **Genel Adı:** Övendere otu

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civler köyü **Kullanılan Kısım:** Yaprak, Kök

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra soğan ve yumurta ile karıştırılarak börek içi olarak kullanılır.

T 1. Yarayı olgunlaştırmak ve içindeki iltihabı çıkarmak için bitkinin yaprakları ezilerek yaraya sarılır.

T 2. Böbrek taşlarını düşürmek için bitkinin kökleri kaynatılıp günde iki su bardağı içilir.

Şekil 4.8.2: *Onopordum tauricum* Willd. (Göğündürme)

Familya Adı: Asteraceae

Yerel adı: Dedesakalı

Bilimsel Adı: *Scorzonera cana* (C.A.Mey.) Hoffm. var. *jacquiniana* (W.Koch) Chamb.

Genel Adı: Dedesakalı

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Çorak Dağ-Fakırçalı yayla

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra salatalarda kullanılır.

Şekil 4.8.3: *Scorzonera cana* (C.A.Mey.) Hoffm. var. *jacquiniana* (W.Koch) Chamb. (Dedesakalı)

4.9. Berberidaceae (Kadıntuzluğugiller)

Familya Adı: Berberidaceae

Bilimsel Adı: *Berberis crataegina* DC.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Dumlugöze köyü-Yalman tepe

Yerel adı: Karamuk

Genel Adı: Karamuk

Kullanılan Kısım: Yaprak, Kök

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G 1. Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra yufka ekmekle dürüm yapılıp üzerine toz şeker serpilerek yenilir.

G 2. Taze olarak toplanan bitkinin kökü yıkanıp temizlendikten sonra çorba yapılır.

Şekil 4.9: *Berberis crataegina* DC. (Karamuk)

4.10. Boraginaceae (Hodangiller)

Familya Adı: Boraginaceae

Bilimsel Adı: **Alkanna tubulosa* Boiss.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Kocaoğlanlı yaylası

Yerel adı: Kök boya

Genel Adı: Havaciva otu

Kullanılan Kısım: Kök

Kullanım Amacı: Boya

Kullanım Şekli: B Bitkinin kökü kaynatılarak boya elde edilir. Bu boya ile koyunların yünlerinden elde edilen ipler boyanır.

Şekil 4.10.1: *Alkanna tubulosa* Boiss.(Kök boya)

Familya Adı: Boraginaceae

Yerel adı: Oğlan otu

Bilimsel Adı: *Anchusa azurea* Mill. *var. azurea*

Genel Adı: Sığırdili

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Dumlugöze köyü-Yalman tepe

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra soğan ve çökelek ile (lor peyniri) karıştırılarak börek içi yapılır.

Şekil 4.10.2: *Anchusa azurea* Mill. *var. azurea* (Oğlan otu)

4.11. Brassicaceae (Turpgiller)

Familya Adı: Brassicaceae

Bilimsel Adı: *Raphanus raphanistrum* L.

Lokalite:C4-Karaman-Başyayla-Büyükkarapınar köyü

Yerel adı: Turp otu

Genel Adı: Turp otu

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları haşlandıktan sonra soğan ve yumurta ile kavrularak yenilir.

Şekil 4.11: *Raphanus raphanistrum* L. (Turp otu)

4.12. Buxaceae (Şimşirgiller)

Familya Adı: Buxaceae

Yerel adı: Şimşir ağacı

Bilimsel Adı: *Buxus sempervirens* L.

Genel Adı: Şimşir ağacı

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Dumlugöze köyü

Kullanılan Kısım: Odun

Kullanım Amacı: Eşya

Kullanım Şekli: E Ağacın odununa şekil verilerek baston ve kaşık yapılır.

Şekil 4.12: *Buxus sempervirens* L. (Şimşir ağacı)

4.13. Caryophyllaceae (Karanfilgiller)

Familya Adı: Caryophyllaceae

Yerel adı: Karanfil

Bilimsel Adı: *Dianthus elegans* d'Urv. var. *elegans*

Genel Adı: Karanfil

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Dumlugöze köyü-Yalman tepe

Kullanılan Kısım: Kök

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin kökü yıkanıp temizlendikten sonra kaynatılıp çay olarak içilir.

Şekil 4.13.1: *Dianthus elegans* d'Urv. var. *elegans* (Karanfil)

Familya Adı: Caryophyllaceae
Bilimsel Adı: *Saponaria mesogitana* Boiss.
Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Işıklı köyü
Yerel adı: Sabun otu
Genel Adı: Sabun otu
Kullanılan Kısım: Çiçek
Kullanım Amacı: Hijyen

Kullanım Şekli: H Bitkinin çiçekleri sabun olarak el yıkamada kullanılır.

Şekil 4.13.2: *Saponaria mesogitana* Boiss.(Sabun otu)

Familya Adı: Caryophyllaceae **Yerel adı:** Gımışkan

Bilimsel Adı: *Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. *vulgaris* **Genel Adı:** Gıvışkan

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Boyalı yayla **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp ayıklandıktan sonra soğan ve peynir ile karıştırılıp börek içi olarak kullanılır.

T İdrar söktürücü ve idrar yolları iltihabını giderici olarak bitkinin yaprakları kaynatılarak bir iki su bardağı içilir.

Şekil 4.13.3: *Silene vulgaris* (Moench) Garcke *var. vulgaris* (Gıvışkan)

4.14. Convolvulaceae (Sarmaşıkgiller)

Familya Adı: Convolvulaceae

Yerel adı: Yiğit kurtaran- Mahmudeotu

Bilimsel Adı: *Convolvulus scammonia* L.

Genel Adı: Kedi Bağırsağı

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Karabutur Tepe

Kullanılan Kısım: Yaprak, Çiçek

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra soğan ve çökelek ile (lor peyniri) karıştırılıp börek içi yapılır.

T Mide ağrısını gidermek için bitkinin çiçekleri kaynatılıp yemeklerden önce bir su bardağı içilir.

Şekil 4.14: *Convolvulus scammonia* L. (Yiğit kurtaran – Mahmude otu)

4.15. Cucurbitaceae (Kabakgiller)

Familya Adı: Cucurbitaceae

Yerel adı: Eşekhıyarı – Ebucehil karpuzu

Bilimsel Adı: *Ecballium elaterium* (L.) A. Rich

Genel Adı: Cırtatan

Lokalite:C4-Karaman-Ermenek-Tepebaşı köyü

Kullanılan Kısım: Meyve

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Sinüzit ve migreni iyileştirmek için bitkinin meyvesinin suyu bir miktar su ile karıştırılıp burna bir iki damla damlatılır.

Şekil 4.15.1: *Ecballium elaterium* (L.) A. Rich (Eşekhıyarı – Ebucehil karpuzu)

Familya Adı: Cucurbitaceae

Bilimsel Adı: *Lagenaria vulgaris* L. *siceraria* (Molina) Standley

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Dumlugöze köyü

Yerel adı: Su kabağı

Genel Adı: Su kabağı

Kullanılan Kısım: Meyve

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi, Eşya

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin yemeği yapılır.

T Kulak sancısını gidermek için bitkinin iç kısmından alınan bir parça ısıtılıp kulağın üzerine konularak bekletilir.

E Su kabağının içi oyularak su taşımaya yarayan kevki yapılır.

Şekil 4.15.2: *Lagenaria vulgaris* L. *siceraria* (Molina) Standley (Su kabağı)

4.16. Cupressaceae (Servigiller)

Familya Adı: Cupressaceae

Yerel adı: Katran Ardıcı

Bilimsel Adı: *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*

Genel Adı: Katran Ardıcı

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Dumlugöze köyü

Kullanılan Kısım: Dal

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Kırıkları tutturmak için ardıç ağacının dalı kırığa sarılır. Kırık kaynayana kadar sabitlenir. Kırık kaynadıktan sonra çıkarılır.

Şekil 5.16: *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus* (Katran Ardıcı)

4.17. Euphorbiaceae (Sütleğengiller)

Familya Adı: Euphorbiaceae **Yerel adı:** Sütleğen

Bilimsel Adı: *Euphorbia kotschyana* Fenzl **Genel Adı:** Sütleğen

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Çukurbağ köyü-Ziftlik tepe **Kullanılan Kısım:** Yaprak, Öz suyu

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T 1. Bitkinin öz suyu akrep sokmalarında zehri almak için akrebin soktuğu bölgeye sürülür.

T 2. Koyunların vücuduna düşen kurdu çıkarmak için bitkinin yaprakları ezilip lapa haline getirilerek yaranın üzerine sarılır.

Şekil 4.17: *Euphorbia kotschyana* Fenzl (Sütleğen)

4.18. Fabaceae (Baklagiller)

Familya Adı: Fabaceae

Bilimsel Adı: *Spartium junceum* L.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Çukurbağ köyü-Ziftlik tepe

Yerel adı: Katırayağı

Genel Adı: Katırayağı

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Vücuttaki yarayı iyileştirmek için bitkinin yaprağı ezilip lapa haline getirilerek yaranın üzerine sarılır.

Şekil 4.18: *Spartium junceum* L. (Katırayağı)

4.19. Fagaceae (Kayıngiller)

Familya Adı: Fagaceae

Bilimsel Adı: *Quercus coccifera* L.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Çukurbağ köyü-Ziftlik tepe

Yerel adı: Meşe ağacı

Genel Adı: Meşe ağacı

Kullanılan Kısım: Odun, Uç sürgünü

Kullanım Amacı: Eşya, Tıbbi

Kullanım Şekli: E Meşe odunundan senit (yufka ekmek açılan tahta) ve dibek (havan) yapılır.

T Ağacın uç sürgünleri (mazısı) ezilerek tozu yanık ve pişikleri iyileştirmek için problemli bölgeye sürülür.

Şekil 4.19: *Quercus coccifera* L. (Meşe Ağacı)

4.20. Hypericaceae (Binbirdelikotugiller)

Familya Adı: Hypericaceae

Bilimsel Adı: *Hypericum perforatum* L.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Dumlugöze köyü-Yalman tepe

Yerel adı: Kantaron

Genel Adı: Kantaron

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Mide ve sindirim sistemi rahatsızlıklarını gidermek için bitkinin çiçeği kaynatılarak yemeklerden önce bir su bardağı içilir.

Şekil 4.20: *Hypericum perforatum* L. (Kantaron)

4.21. Iridaceae (Süsengiller)

Familya Adı: Iridaceae

Bilimsel Adı: **Crocus biflorus* Mill. subsp. *isauricus* (Siehe ex Bowles) Mathew

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Asar tepe

Yerel adı: Gözenek

Genel Adı: Çiğdem

Kullanılan Kısım: Soğan

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin soğanları yıkanıp toprağından arındırıldıktan yumurta ve soğan ile pişirilerek yenilir.

Şekil 4.21: *Crocus biflorus* Mil. subsp. *isauricus* (Siehe ex Bowles) Mathew (Gözenek)

4.22. Juglandaceae (Cevizgiller)

Familya Adı: Juglandaceae

Bilimsel Adı: ***Juglans regia* L.

Lokalite:C4-Karaman-Başyayla-Büyükkarapınar köyü

Yerel adı: Ceviz

Genel Adı: Ceviz

Kullanılan Kısım: Meyve, Odun, Kabuk

Kullanım Amacı: Gıda, Eşya, Boya

Kullanım Şekli: G Meyveleri taze olarak tüketilir.

E Odunundan hamur teknesi yapılır.

B Meyvenin taze olan dış kabuğu su ile kaynatılarak boya elde edilir.

Şekil 4.22: *Juglans regia* L. (Ceviz)

4.23. Labiateae (Lamiaceae)

Familya Adı: Labiateae (Ballıbabagiller)

Bilimsel Adı: *Lavandula stoechas* L.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Çayarası köyü

Yerel adı: Karabaş otu

Genel Adı: Karabaş otu

Kullanılan Kısım: Çiçek, Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Bitkinin çiçekleri kaynatılıp çay olarak içilir.

T Bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra kurutulup ezilir. Toz haline gelen bitki bal ile karıştırılarak macun yapılır. Böbrek ve kalp hastalıklarını iyileştirmek için yemeklerden sonra birer kaşık macun yenilir.

Şekil 4.23.1: *Lavandula stoechas* L. (Karabaş otu)

Familya Adı: Labiateae

Yerel adı: Nane

Bilimsel Adı: ****Mentha piperita* L.

Genel Adı: Nane

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civandere köyü

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp kurutulduktan sonra baharat olarak kullanılır.

T Mide ağrısını ve bulantıyı gidermek için kurutulmuş bitki kaynatılıp içine limon sıkılarak bir su bardağı içilir.

Şekil 4.23.2: *Mentha piperita* L. (Nane)

Familya Adı: Labiateae

Yerel adı: Yarpız

Bilimsel Adı*: Mentha spicata* L. subsp. *tomentosa* (Briq.) Harley

Genel Adı: Yarpuz

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Uğurlu köyü-Yassıkır mevkii

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G 1. Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra soğan ve yumurta ile karıştırılıp börek içi olarak kullanılır.

G 2. Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları salatalarda kullanılır. Yıkanıp kurutulduktan sonra ezilerek baharat olarak çorbalarda kullanılır.

G 3. Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp ayıklandıktan sonra yufka ekmeğe dürüm yapılıp yenilir.

T 1. Tansiyonu düşürmek ve baş ağrısını gidermek için bitkinin yaprakları çay gibi demlenerek içilir.

T 2. İdrar yolları iltihabını gidermek için bitkinin yaprakları kaynatılarak aç karnına bir bardak içilir.

Şekil 4.23.3: *Mentha spicata* L. *subsp. tomentosa* (Briq.) Harley (Yarpuz)

Familya Adı: Labiateae

Yerel adı: Ada çayı

Bilimsel Adı: **Sideritis libanotica* Labill. subsp. *libanotica*

Genel Adı: Ada çayı

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Dumlugöze köyü-Yalman Tepe

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitki yıkanıp temizlendikten sonra çiçekleri sıcak suda bekletilip çay olarak içilir.

Şekil 4.23.4: *Sideritis libanotica* Labill. subsp. *libanotica* (Adaçayı)

Familya Adı: Labiateae

Yerel adı: Topuklu çay

Bilimsel Adı: **Sideritis libanotica* Labill. subsp. *violascens* (P.H.Davis) P.H.Davis

Genel Adı: Topuklu çay

Lokalite:C4-Karaman-Göktepe-Yürük tepe

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin çiçekleri yıkanıp kurutulduktan sonra çay olarak demlenip içilir.

Şekil 4.23.5: *Sideritis libanotica* Labill. subsp. *violascens* (P.H.Davis) P.H.Davis (Topuklu çay)

Familya Adı: Labiateae

Bilimsel Adı: *Stachys lavandulifolia* Vahl var. *lavandulifolia*

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Elmayurdu köyü

Yerel adı: Tavşan kuyruğu

Genel Adı: Tüylü çay

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin çiçekleri yıkanıp kurutulduktan sonra çay olarak demlenip içilir.

Şekil 4.23.6: *Stachys lavandulifolia* Vahl var. *lavandulifolia* (Tavşan kuyruğu)

Familya Adı: Labiateae
Bilimsel Adı: *Teucrium polium* L.
Lokalite:C4-Karaman-Ermenek-Elmayurdu köyü-Dulavrat tepe
Yerel adı: Ülper yavşanı
Genel Adı: Acı yavşan
Kullanılan Kısım: Çiçek, Yaprak
Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T 1. Mide ağrısını, mide bulantısını ve mide üşütmesini gidermek için bitkinin çiçekleri kaynatılarak bir su bardağı içilir.

T 2. Bebeklerin gaz sancısını gidermek için bitkinin yaprakları ezilip, arpa unuyla yoğrulduktan sonra pişirilerek bebeklerin karnına sarılır.

T 3. Ateşi düşürmek için bitkinin yaprakları suya batırılıp mendilin arasına konularak alna sarılır.

Şekil 4.23.7: *Teucrium polium* L. (Ülper yavşanı)

Familya Adı: Labiateae **Yerel adı:** Kekik

Bilimsel Adı: *****_Thymus sipyleus_ Boiss. subsp. _sipyleus_ var. _sipyleus_ **Genel Adı:** Kekik

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Uğurlu köyü-Yassıkır mevkii **Kullanılan Kısım:** Yaprak, Öz suyu

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G 1. Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp kurutulduktan sonra ezilir. Ezilen bitki baharat olarak yemeklerde kullanılır.

G 2. Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları çay gibi demlenerek içilir.

T 1. Diş ağrısını gidermek için taze olarak toplanan bitkinin öz suyu diş dibine sürülür.

T 2. Karın ağrısını ve sancıyı gidermek için bitkinin yaprakları kaynatılıp bu bir bardak içilir.

Şekil 4.23.8: _Thymus sipyleus_ Boiss. _subsp. sipyleus var. sipyleus_ (Kekik)

4.24. Liliaceae (Zambakgiller)

Familya Adı: Liliaceae

Yerel adı: Ağlayan gelin

Bilimsel Adı: **Fritillaria acmopetala* Boiss. subsp. *wendelboi* Pax

Genel Adı: Ters Lale

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Tufan Dağ-Solaklı yayla

Kullanılan Kısım: Soğan

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Baş ağrısı ve romatizma ağrısını gidermek için bitkinin soğanları pişirilip lapa yapılarak ağrıyan bölgeye sarılır.

Şekil 4.24.1: *Fritillaria acmopetala* Boiss. *subsp. wendelboi* Pax (Ağlayan gelin)

Familya Adı: Liliaceae

Yerel adı: Sarıcakız

Bilimsel Adı: *Gagea foliosa* (J.& C.Presl) Schult. & Schult. fil.

Genel Adı: Bilinmiyor

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Tufan Dağ

Kullanılan Kısım: Soğan

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Bitkinin soğanı yemeklerde ve salatalarda kullanılır.

Şekil 4.24.2: *Gagea foliosa* (J.& C.Presl) Schult. & Schult. fil. (Sarıcakız)

Familya Adı: Liliaceae

Yerel adı: Nergis

Bilimsel Adı: **Muscari muscarimi* Medikus

Genel Adı: Nergis

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Esentepe köy-İskeleç mevkii

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Toplanan çiçekler yıkanıp temizlendikten sonra nefesin güzel kokması için ağızda çiğnenir veya yutulur.

Şekil 4.24.3: *Muscari muscarimi* Medikus (Nergis)

Familya Adı: Liliaceae

Bilimsel Adı: **Tulipa humilis* Herb.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Esentepe köyü-İskeleç mevkii

Yerel adı: Dağ Lalesi

Genel Adı: Lale

Kullanılan Kısım: Soğan

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin soğanları temizlendikten sonra yemeklerde ve salatalarda kullanılır.

Şekil 4.24.4:*Tulipa humilis* Herb. (Dağ lalesi)

Familya Adı: Liliaceae

Bilimsel Adı: **Tulipa karamanica* N.Özhatay & B.Koçak

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Turanşah Dağ-Küllüin mevkii

Yerel adı: Lale

Genel Adı: Lale

Kullanılan Kısım: Soğan

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Karın ağrısını gidermek için bitkinin soğanı yenilir.

Şekil 4.24.5: *Tulipa karamanica* N.Özhatay & B.Koçak (Lale)

4.25. Loranthaceae (Ökse otugiller)

Familya Adı: Loranthaceae

Yerel adı: Gövelek

Bilimsel Adı: *Viscum album* L. subsp. *abietis* (Wiesb.) Abrom.

Genel Adı: Ökse otu

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Günder köyü

Kullanılan Kısım: Parazit

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Ladin ağacının gövdesinin üzerinde yetişen parazite gövelek denir. Bu parazit ağacın gövdesinden alınarak yıkanıp temizlenir. Kalp hastalığını ve mide rahatsızlığını iyileştirmek için parazitler kaynatılıp günde bir su bardağı içilir.

Şekil 4.25: *Viscum album* L. subsp. *abietis* (Wiesb.) Abrom. (Gövelek)

4.26. Malvaceae (Ebegümecigiller)

Familya Adı: Malvaceae

Bilimsel Adı: *Malva neglecta* L.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Çorak Dağ

Yerel adı: Ebegümeci

Genel Adı: Ebegümeci

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra soğan ve pirinç ile pişirilerek yenilir.

T 1. Yarayı olgunlaştırmak ve içindeki iltihabı çıkarmak için bitkinin yaprakları pişirilip ılık olarak yaranın üzerine sarılır.

T 2. Yanıkları iyileştirmek için taze olarak toplanan bitkinin yaprakları ezilerek yanığın üzerine sarılır.

Şekil 4.26: *Malva neglecta* L. (Ebegümeci)

4.27. Moraceae (Dutgiller)

Familya Adı: Moraceae

Bilimsel Adı:** *Ficus carica* L. subsp. *carica*

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Dumlugöze köyü

Yerel adı: İncir

Genel Adı: İncir

Kullanılan Kısım: Meyve

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Meyveleri taze olarak tüketilir.

T Akrep sokmalarında zehri almak için meyvenin sütü akrebin soktuğu bölgeye sürülür.

Şekil 4.27.1: *Ficus carica* L. *subsp. carica* (İncir)

Familya Adı: Moraceae
Yerel adı: Dut
Bilimsel Adı: ***Morus alba* L.
Genel Adı: Dut
Lokalite:C4-Karaman-Ermenek-Tepebaşı köyü
Kullanılan Kısım: Meyve, Yaprak
Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G 1. Meyveleri taze olarak tüketilir. Taze olarak toplanan meyveler yıkanıp temizlendikten sonra ezilip pekmez olarak kaynatılır.

G 2. Bitkinin yaprakları yıkanıp temizlenir. Köftelik bulgurdan küçük köfteler yapılır ve yaprağın içine sarılır. Bu şekilde hazırlanan yapraklar pişirilip üzerine yoğurt dökülerek yenilir.

Şekil 4.27.2: *Morus alba* L. (Dut)

4.28. Orchidaceae (Salepgiller)

Familya Adı: Orchidaceae

Yerel adı: Çayır otu

Bilimsel Adı: *Orchis mascula* L. subsp. *pinatorum* (Boiss. & Kotschy) G. Camus, Monogr.

Genel Adı: Salep

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Turançah Dağ

Kullanılan Kısım: Yumru, Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G 1. Taze iken toplanan bitkinin yumruları kurutulup ezildikten sonra su ya da süt ile kaynatılıp içilir.

G 2. Bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra soğan ve yumurta ile kavrularak yemek yapılır.

Şekil 4.28: *Orchis mascula* L. subsp. *pinatorum* (Boiss. & Kotschy) G. Camus, Monogr. (Çayır otu)

4.29. Papaveraceae (Gelincikgiller)

Familya Adı: Papaveraceae

Yerel adı: Haşhaş

Bilimsel Adı: *Papaver lacerum* Popov

Genel Adı: Haşhaş

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Kaynarca mevkii

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Bitkinin genç yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra soğan ve çökelek (lor peyniri) ile karıştıralarak börek içi olarak kullanılır.

Şekil 4.29.1: *Papaver lacerum* Popov (Haşhaş)

Familya Adı: Papaaveraceae
Yerel adı: Vici vici
Bilimsel Adı: *Papaver rhoeas* L.
Genel Adı: Gelincik
Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Işıklı köyü
Kullanılan Kısım: Yaprak
Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Bitkinin genç yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra soğan ve çökelek (lor peyniri) ile karıştırılarak börek içi olarak kullanılır.

Şekil 4.29.2: *Papaver rhoeas* L. (Vici vici)

4.30. Pedaliaceae (Susamgiller)

Familya Adı: Pedaliaceae

Bilimsel Adı: ****Sesamum indicum* L.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Boyalı yayla

Yerel adı: Cücü bağırsağı – Küncü güzeli

Genel Adı: Susam

Kullanılan Kısım: Yaprak, Tohum

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G 1. Bitkinin genç yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra salatalarda kullanılır.

G 2. Bitkinin tohumları böreklerde kullanılır.

Şekil 4.30: *Sesamum indicum* L. (Cücü bağırsağı – Küncü güzeli)

4.31. Pinaceae (Çamgiller)

Familya Adı: Pinaceae

Yerel adı: Sedir

Bilimsel Adı: *Cedrus libani* A. Rich.

Genel Adı: Sedir ağacı

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Dikenli tepe

Kullanılan Kısım: Sakızı, Odun

Kullanım Amacı: Tıbbi, Eşya

Kullanım Şekli: T Sedir ağacından elde edilen sakız yaraların kapanması için yaranın üzerine sürülür.

E Odunundan yaba (harman savurmakta kullanılan, çatal biçiminde, tahtadan tarım aracı) ve semer yapılır.

Şekil 4.31.1: *Cedrus libani* A. Rich. (Sedir)

Familya Adı: Pinaceae

Yerel adı: Akkabuk

Bilimsel Adı: *Pinus nigra* Arnold subsp. *nigra* var. *caramanica* (Loudon) Rehder

Genel Adı: Karaçam

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Dikenli tepe

Kullanılan Kısım: Kabuk, Uç sürgün, Reçine

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T 1. Kanser hastalığına iyileştirmek için karaçamın iç kabuğu kaynatılıp günde iki bardak içilir.

T 2. Mide hastalığını gidermek için çamın uç sürgünleri kaynatılıp yemeklerden önce bir bardak içilir.

T 3. Çam odununun reçineli kısmından püse çıkarılır. Püse zeytinyağından daha koyu, siyaha yakın renkte kahverengi bir sıvıdır. Püse, sabun ile karıştırılarak pomat yapılırak iltihaplı yaralara sarılır.

T 4. Temreği (Egzema)'de püse, tuzsuz inek yağı ve yumurta sarısı karıştırılıp pomat yapılarak her gün egzemalı bölgeye sürülür**.**

Şekil 4.31.2: *Pinus nigra* Arnold subsp. *nigra* var. *caramanica* (Loudon) Rehder (Akkabuk)

Şekil 4.31.3: *Pinus nigra* Arnold subsp. *nigra* var. *caramanica* (Loudon) Rehder (Akkabuk)

4.32. Plantaginaceae (Sinirotugiller)

Familya Adı: Plantaginaceae

Yerel adı: Eşek ayağı

Bilimsel Adı: *Plantago lanceolata* L.

Genel Adı: Sinirotu

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civler köyü

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Bitkinin çiçekleri toplanıp kurutulduktan sonra böbrek taşını düşürmek için kaynatılıp bir iki bardak içilir.

Şekil 4.32: *Plantago lanceolata* L. (Eşek ayağı)

4.33. Platanaceae (Çınargiller)

Familya Adı: Platanaceae

Bilimsel Adı: *Platanus orientalis* L.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Çorak Dağ

Yerel adı: Biladan

Genel Adı: Çınar ağacı

Kullanılan Kısım: Odun

Kullanım Amacı: Eşya

Kullanım Şekli: E Çınar ağacının odunundan senit (yufka açılan tahta) ve dibek (havan) yapılır.

Şekil 4.33: *Platanus orientalis* L. (Biladan)

4.34. Poaceae (Buğdaygiller)

Familya Adı: Poaceae

Bilimsel Adı: :*Elymus repens* L.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civler köyü

Yerel adı: Gelem ayrık - Yürüyen ayrık

Genel Adı: Ayrık otu

Kullanılan Kısım: Kök

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Bitkinin kökü ile kaynatılıp ağrı kesici olarak içilir.

Şekil 4.34.1: *Elymus repens* L. (Gelem ayrık)

Familya Adı: Poaceae **Yerel adı:** Mumet

Bilimsel Adı: *Zea mays* L. **Genel Adı:** Mısır

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civler köyü **Kullanılan Kısım:** Meyve, Püskül

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G 1. Bitkinin taneleri ıspanak ve ısırgan ile karıştırılıp börek içi olarak kullanılır.

G 2. Bitkinin taneleri koçanından ayıklanarak çorba yapılır.

T Böbrek ağrılarını gidermek için bitkinin püskülü kaynatılıp bir iki bardak içilir.

Şekil 4.34.2: *Zea mays* L. (Mumet)

4.35. Polygonaceae (Çobandeğneğigiller)

Familya Adı: Polygonaceae

Yerel adı: Kuş böğreği

Bilimsel Adı: *Polygonum cognatum* Meissn.

Genel Adı: Madımak

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civdere köyü

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G 1. Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra yufka ekmeğe dürüm yapılarak yenilir.

G 2. Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp ayıklandıktan sonra süt ile pişirilip üzerine yoğurt dökülerek yenilir.

Şekil 4.35.1: *Polygonum cognatum* Meissn. (Kuş böğreği)

Familya Adı: Polygonaceae

Bilimsel Adı: *Rumex acetosella* L.

Lokalite:C4-Karaman-Ermenek-Elmayurdu köyü

Yerel adı: Kuzukulağı - Evelik

Genel Adı: Labada

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra salatalarda kullanılır. Haşlanarak batırığın (kısır) yanında yenilir.

Şekil 4.35.2: *Rumex acetosella* L. (Kuzukulağı)

4.36. Portulacaceae (Semizotugiller)

Familya Adı: Portulacaceae

Yerel adı: Tösmeken

Bilimsel Adı: *Portulaca oleracea* L.

Genel Adı: Semizotu

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civandere köyü

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitkinin yaprakları yıkanıp temizlendikten sonra yemeği yapılır. Taze iken salataya konulur. Yoğurt ile karıştırılarak cacık yapılır.

Şekil 4.36: *Portulaca oleracea* L. (Tösmeken)

4.37. Primulaceae (Çuhaçiçeğigiller)

Familya Adı: Primulaceae

Yerel adı: Ayı şalgası

Bilimsel Adı: **Cyclamen cilicium* Boiss & Heldr. var. *cilicuim*

Genel Adı: Sıklamen

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Çorak Dağ-Fakırçalı Yayla

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Bitkinin çiçekleri kaynatılıp hastalanan katırlara içirilir.

Şekil 4.37: *Cyclamen cilicium* Boiss & Heldr. var. *cilicuim* (Ayı şalgası)

4.38. Ranunculaceae (Düğünçiçeğigiller)

Familya Adı: Ranunculaceae

Yerel adı: Muhabbet çiçeği

Bilimsel Adı: *Ranunculus arvensis* L.

Genel Adı: Düğün çiçeği

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Çukurbağ köyü

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Yaraları iyileştirmek için bitkinin çiçeği ezilerek yaranın üzerine sarılır.

Şekil 4.38: *Ranunculu arvensis* L. (Muhabbet çiçeği)

4.39. Rosaceae (Gülgiller)

Familya Adı: Rosaceae

Yerel adı: Kiraz

Bilimsel Adı: ****Cerasus avium* L.

Genel Adı: Kiraz

Lokalite:C4-Karaman-Başyayla-Büyükkarapınar köyü

Kullanılan Kısım: Meyve, Sap, Çekirdek

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Meyveleri taze olarak tüketilir.

T 1. Meyvenin sapı kaynatılıp idrar söktürücü olarak bir iki bardak içilir.

T 2. Kabızlığı gidermek için meyvenin çekirdeği yutulur.

Şekil 4.39.1: *Cerasus avium* L. (Kiraz)

Familya Adı: Rosaceae

Bilimsel Adı: *Crataegus monogyna* Jacq. subsp. *monogyna*

Lokalite:C4-Karaman-Başyayla-Büyükarapınar köyü

Yerel adı: Öküzgözü Ağacı

Genel Adı: Öküzgözü Ağacı

Kullanılan Kısım: Meyve, Odun

Kullanım Amacı: Gıda, Eşya

Kullanım Şekli: G Meyveleri taze olarak tüketilir.

E Odunundan baston yapılır.

Şekil 4.39.2: *Crataegus monogyna* Jacq. *subsp. monogyna* (Öküzgözü ağacı)

Familya Adı: Rosaceae
Bilimsel Adı: ****Cydonia oblonga* Miller
Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Çukurbağ köyü
Yerel adı: Ayva
Genel Adı: Ayva
Kullanılan Kısım: Meyve, Yaprak, Çiçek
Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Meyveleri taze olarak tüketilir.

T 1. Öksürüğü ve boğaz ağrısını gidermek için bitkinin yaprağı, limon kabuğu ve nane kaynatılıp bir iki bardak içilir.

T 2. Mide ağrısını gidermek için bitkinin çiçeği kaynatılıp yemeklerden önce bir bardak içilir.

Şekil 4.39.3: *Cydonia oblonga* Miller (Ayva)

Familya Adı: Rosaceae

Bilimsel Adı: ****Malus sylvestris* Mill.

Lokalite:C4-Karaman-Ermenek-Elmayurdu köyü

Yerel adı: Elma

Genel Adı: Elma

Kullanılan Kısım: Meyve, Kabuk

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Meyveleri taze olarak tüketilir. Kışın kullanmak için taze meyveler doğranıp güneşte kurutulur.

T İdrar yollarındaki iltihabını gidermek için elmanın kabuğu kaynatılıp bir iki bardak içilir.

Şekil 4.39.4: *Malus sylvestris* Miller (Elma)

Familya Adı: Rosaceae
Bilimsel Adı: *Mespilus germanica* L.
Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Adiller mahallesi
Yerel adı: Muşmula
Genel Adı: Muşmula
Kullanılan Kısım: Meyve, Yaprak
Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan meyveler yıkanıp ayıklandıktan sonra ezilerek marmelat yapılır.

T Mide rahatsızlığını gidermek için bitkinin yaprağı kaynatılıp yemeklerden önce bir bardak içilir.

Şekil 4.39.5: *Mespilus germanica* L. (Muşmula)

Familya Adı: Rosaceae
Yerel adı: Yaban armudu
Bilimsel Adı: *Pyrus elaeagnifolia* L.
Genel Adı: Ahlat
Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civler köyü
Kullanılan Kısım: Meyve
Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan meyveler kurutulduktan sonra öğütülerek un yapılır. Hazmı kolaylaştırmak için bu un buğday unu ile karıştırılarak ekmek yapılır.

Şekil 4.39.6: *Pyrus elaeagnifolia* L. (Yaban armudu)

Familya Adı: Rosaceae
Yerel adı: Kuşburnu
Bilimsel Adı: *Rosa canina* L.
Genel Adı: Kuşburnu
Lokalite:C4-Karaman-Ermenek-Tepebaşı köyü
Kullanılan Kısım: Meyve
Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan meyveler yıkanıp temizlendikten sonra ezilir. Ezilen meyveler kaynatılarak marmelat yapılır.

T Grip ve nezleyi iyileştirmek için bitkinin meyveleri kaynatılıp çay olarak içilir.

Şekil 4.39.7: *Rosa canina* L. (Kuşburnu)

4.40. Scrophulariaceae (Sıracaotugiller)

Familya Adı: Scrophulariaceae

Bilimsel Adı: *Verbascum sp.* L.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Turanşah Dağ

Yerel adı: Sığırkuyruğu

Genel Adı: Sığırkuyruğu

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Böbrek taşını düşürmek için bitkinin çiçekleri kaynatılıp bir iki bardak içilir.

Şekil 4.40.1: *Verbascum sp.* L. (Sığırkuyruğu)

Familya Adı: Scrophulariaceae
Yerel adı: Yavşan
Bilimsel Adı: *Veronica anagallis-aquatica* L.
Genel Adı: Yavşan
Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civler köyü
Kullanılan Kısım: Yaprak
Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Karın ağrısını ve üşütmeyi gidermek için bitkinin yaprakları kaynatılıp bir badak içilir.

Şekil 4.40.2: *Veronica anagallis-aquatica* L. (Yavşan)

4.41. Styracaceae (Ayıfındığıgiller)

Familya Adı: Styracaceae

Bilimsel Adı: *Styrax officinalis* L.

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Dumlugöze köyü

Yerel adı: Tesbih Ağacı

Genel Adı: Tesbih Ağacı

Kullanılan Kısım: Tohum

Kullanım Amacı: Eşya, Hijyen

Kullanım Şekli: E Tohumları delinip ipe dizilerek tespih yapılır.

H Taze olarak toplanan bitkini tohumları (%40-45 oaranında yağ ihtiva eder) ezilip pişirilerek sabun yapılır.

Şekil 4.41: *Styrax officinalis* L. (Tespih ağacı)

4.42. Ulmaceae (Karaağaçgiller)

Familya Adı: Ulmaceae

Yerel adı: Kahve dikeni

Bilimsel Adı: *Celtis australis* L.

Genel Adı: Çitlembik

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Çukurbağ köyü

Kullanılan Kısım: Meyve

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan meyveler ezilip kahve gibi pişirilerek içilir.

T 1. Böbrek ağrısını gidermek ve böbrek kumlarını dökmek için bitkinin meyveleri kaynatılıp bir iki bardak içilir.

T 2. Bitkinin meyveleri kaynatılıp sara krizi geçiren hastalara içilir.

Şekil 4.42: *Celtis australis* L. (Kahve dikeni)

4.43. Urticaceae (Isırgangiller)

Familya Adı: Urticaceae **Yerel adı:** Isırga

Bilimsel Adı: *Urtica dioica* L. **Genel Adı:** Isırgan

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Civler köyü **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Taze olarak toplanan bitki yıkanıp temizlendikten sonra yumurta ve soğan ile kavrularak yemeği yapılır.

T 1. İdrar yolları iltihabını ve vücuttaki iltihabı sökmek için bitkinin yaprakları çay gibi demlenip içilir.

T 2. Romatizmayı iyileştirmek ve ödemi atmak için bitkinin yaprakları çay gibi demlenip içilir.

T 3. Bel ağrısını gidermek için bitkinin kökleri kaynatılıp bir iki bardak içilir.

T 4. Kanser hastalığını gidermek için çay gibi demlenip içilir.

T 5. Damar tıkanıklığını gidermek için çay gibi demlenip içilir.

T 6. Bitkinin kökü kaynatılıp çocuğu olamayan kadınlar buharına oturtulur.

Şekil 4.43: *Urtica dioica* L. (Isırga)

4.44. Violaceae (Menekşegiller)

Familya Adı: Violaceae

Yerel adı: Doğal menekşe

Bilimsel Adı: **Viola ermenekensis* Yıldırımlı & Dinç

Genel Adı: Menekşe

Lokalite:C4-Karaman-Sarıveliler-Turanşah Dağ-Yelkoyağı mevkii

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli: T Kalp hastalığını gidermek için bitkinin çiçekleri kaynatılıp bir iki bardak içilir.

Şekil 4.44: *Viola ermenekensis* Yıldırımlı & Dinç (Doğal menekşe)

4.45. Vitaceae (Asmagiller)

Familya Adı: Vitaceae

Yerel adı: Üzüm

Bilimsel Adı: ****Vitis vinifera* L.

Genel Adı: Üzüm

Lokalite:C4-Karaman-Ermenek-Tepebaşı köyü

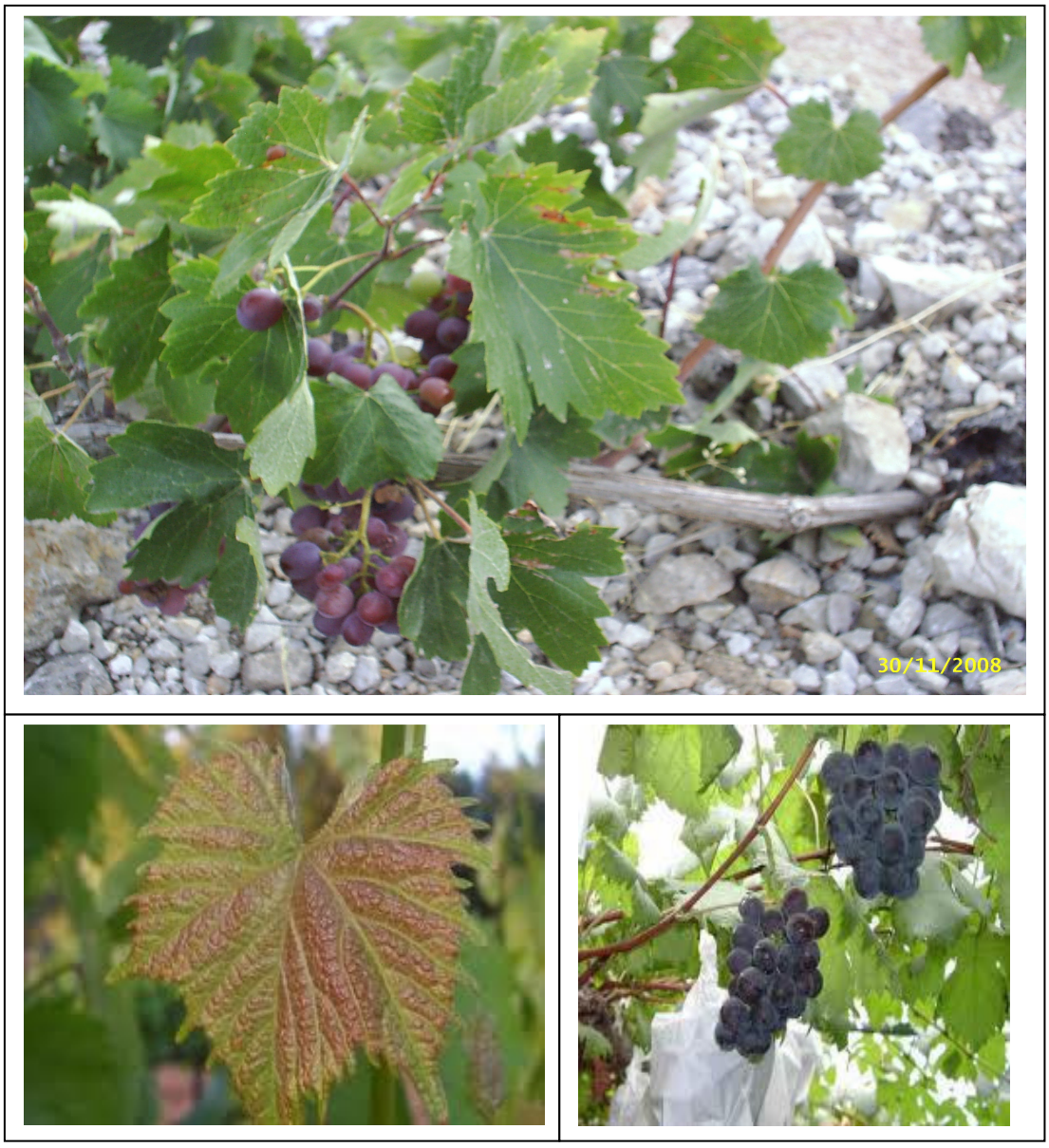
Kullanılan Kısım: Meyve

Kullanım Amacı: Gıda, Tıbbi

Kullanım Şekli: G Meyveleri taze olarak tüketilir veya ezilerek pekmezi kaynatılır.

T 1. Pekmez ve un pişirilerek lapa yapılır. Yaranın içindeki iltihabı çıkarmak için bu lapa yaranın üzerine sarılır.

T 2. Taze olarak toplanan meyveler kurutulur. Kuru üzüm çekirdekleriyle beraber ezilerek vücuttaki kırık ve çatlaklara sarılır.

Şekil 4.45: *Vitis vinifera* L. (Üzüm)

Çizelge 4.1: Bilgi alınan kişilerden bazılarının isim listesi

Soyadı Adı	**Cinsiyet**	**Yaşı**	**Yaşadığı Yer**
Akgül Döndü	Kadın	36	Sarıveliler
Akgül Mahmut	Erkek	65	Sarıveliler
Aşarlı Sıtkı	Erkek	35	Ortaköy köyü
Aşarlı Meryem	Kadın	32	Ortaköy köyü
Bağiçi Hatice	Kadın	60	Dumlugöze köyü
Bağiçi Mehmet	Erkek	68	Dumlugöze köyü
Cengiz Şerif	Erkek	43	Esentepe köyü
Cengiz Veli	Erkek	50	Esentepe köyü
Çetiner Ahmet	Erkek	48	Sarıveliler
Çetiner Ayşe	Kadın	45	Sarıveliler
Çınar Yusuf	Erkek	59	Dumlugöze köyü
Çınar Havva	Kadın	54	Dumlugöze köyü
Dabak Ayşe	Kadın	53	Çukurbağ köyü
Dabak Dudu	Kadın	72	Çukurbağ köyü
Dabak Zehde	Kadın	59	Çukurbağ köyü
Danışman Mehmet	Erkek	44	Sarıveliler
Danışman Fadime	Kadın	42	Sarıveliler
Dem Mustafa	Erkek	56	Dumlugöze köyü
Dem Ahmet	Erkek	59	Dumlugöze köyü
Dem Hatice	Kadın	78	Dumlugöze köyü
Duman Ali	Erkek	61	Anamur yörüğü
Duman Meryem	Kadın	76	Anamur yörüğü
Eken Ahmet	Erkek	43	Göktepe
Eken Mahmut	Erkek	50	Göktepe
Eken İbrahim	Erkek	73	Göktepe
Ergin Fadime	Kadın	69	Dumlugöze köyü
Ergin Bekir	Erkek	52	Dumlugöze köyü
Ergin Rukiye	Kadın	50	Dumlugöze köyü
Erikçi Fadime	Kadın	71	Büyükkarapınar
Erikçi Ümmü	Kadın	50	Büyükkarapınar
Erikçi Zeynep	Kadın	57	Büyükkarapınar
Görkay Kemal	Erkek	58	Çayarası
Görkay Zahide	Kadın	57	Çayarası
Koçaşlı Şerife	Kadın	69	Tepebaşı
Koçaşlı Ali	Erkek	68	Tepebaşı
Öken Zülfiye	Kadın	79	Büüyükkarapınar
Öken Mehmet	Erkek	58	Büyükkarapınar
Öken Metin	Erkek	53	Büyükkarapınar
Özdemir Hüseyin	Erkek	79	Sarıveliler
Özdemir Mustafa	Erkek	35	Sarıveliler
Özdemir Emine	Kadın	33	Sarıveliler
Palaz İbrahim	Erkek	51	Dumlugöze
Palaz Naci	Erkek	47	Dumlugöze
Palaz Ümmü	Kadın	65	Dumlugöze
Palaz Hava	Kadın	44	Dumlugöze

Çizelge 4.1: Bilgi alınan kişilerden bazılarının isim listesi

Soyadı Adı	**Cinsiyet**	**Yaş**	**Yaşadığı Yer**
Sertgöz Hüsayin	Erkek	65	Esentepe köyü
Sertgöz Arife	Kadın	42	Esentepe köyü
Sertgöz Ahmet	Erkek	46	Esentepe köyü
Şengül Sultan	Kadın	72	Elmayurdu köyü
Şengül Zahide	Kadın	55	Elmayurdu köyü
Şengül Ali	Erkek	56	Elmayurdu köyü
Tüydü Emine	Kadın	58	Dumlugöze
Tüydü İhsan	Erkek	60	Dumlugöze köyü
Tüydü Elmas	Kadın	79	Dumlugöze köyü
Tüydü Arif	Erkek	49	Dumlugöze köyü
Vural Davut	Erkek	67	S arıveliler
Vural Emin	Erkek	60	Sarıveliler
Yalçın Hatem	Kadın	62	Büyükkarapınar
Yalçın Şerife	Kadın	41	Büyükkarapınar
Yalçın Süleyman	Erkek	43	Büyükkarapınar
Yazağan Ahmet	Erkek	67	Uğurlu köyü
Yazağan Musa	Erkek	39	Uğurlu köyü
Yazağan Hanım	Kadın	38	Uğurlu köyü
Yıldırım Ayşe	Kadın	45	Çukurbağ köyü
Yıldırım Necmi	Erkek	47	Çukurbağ köyü
Yıldırım Haceli	Erkek	61	Anamur yörüğü
Yıldırım Gülsüm	Kadın	75	Anamur yörüğü
Yılmaz Ahmet	Erkek	63	Civandere köyü
Yılmaz Kadir	Erkek	55	Civandere köyü
Yılmaz Asiye	Kadın	49	Civandere köyü

Son yıllarda yapılan etnobotanik çalışmaları değerlendirdiğimizde araştırmamız yönünden aşağıdaki farklılıkları görmekteyiz:

Saday (2009) Güzeloluk Köyü ve Çevresinin (Erdemli / Mersin) Etnobotanik Özellikleri adlı araştırmasında *Juniperus oxycedrus* L. bitkisinin yılan, arı sokmaları, egzama ve alerjik reaksiyonlarda kullanıldığı belirtilmiştir.

Eşen (2008) Aydınlar Köyü ve Çevresinin (Erdemli / Mersin) Etnobotanik Özellikleri adlı araştırmasında *Juniperus oxycedrus* L. bitkisinin meyveleri astım ve bronşit için kullanılırken, araştırmamızda ise bu bitkinin mide şikâyetleri için kullandığı tespit edilmiştir.

Mart (2006) Bahçe ve Hasanbeyli (Osmaniye) Halkının Kullandığı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Yönden Araştırılması adlı eserinde *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus* bitkisinin tıbbi amaçlı olarak hayvan ilacı olarak kullanıldığı belirtilmiştir.

Çalışma bölgemizde ise *Juniperus oxycedrus* L. bitkisinin vücutta oluşan kırıkları tutturmak için dalının kırılan bölgeye sarıldığı belirtilmiştir.

Eşen (2008) Aydınlar Köyü ve Çevresinin (Erdemli / Mersin) Etnobotanik Özellikleri adlı araştırmasında *Teucrium polium* L. (Acı yavşan otu) bitkisi; ağrı kesici, şeker düşürücü ve kadın hastalıkları için kullanılırken, araştırma bölgemizde ateş düşürücü, karın ağrısı ve mide rahatsızlıklarını giderici olarak kullanılmaktadır.

Çimen (2007) Konya İlinde Kullanılan Halk İlaçları Üzerine Etnobotanik Araştırmalar adlı araştırmasında *Berberis crataegina* DC. bitkisinin tıbbı amaçlı olarak göz ağrılarında kullanıldığı belirtilmiştir. Araştırmamızda ise gıda amaçlı olarak bitkinin kökünden çorba yapıldığı ve taze yapraklarının tüketildiği kaydedilmiştir.

Yine Çimen'in çalışmasında *Urtica dioica* L. bitkisi tıbbi amaçla romatizmal rahatsızlıklar için kullanılırken çalışrmamızda bu bitkinin gıda amaçlı olarak yemeğinin yapıldığı, tıbbi olarak ise vücuttaki iltihapları gidermek, ödemi atmak, bel ağrısını gidermek, kanser hastalığını ve damar tıkanıklığı önlemek için kullanıldığı tespit edilmiştir.

Çakılcıoğlu (2003) Harput (Elazığ) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri adlı çalışmasında *Silene vulgaris* (Moench) Garcke'in tıbbi amaçlı olarak kökleri ve toprak üstü kısımları, infüzyon halinde (%5) idrar yolları hastalıklarında kullanıldığı belirtilmiştir. Araştırmamızda ise tıbbi kullanımının yanında gıda amaçlı (börek içi) kullanımı da tespit edilmiştir.

Araştırmamızda son yıllarda yapılan tezlerin hiç birinde yer almayan tıbbı amaçlı kullanılan bitkiler tespit edilmiştir. Bu bitkiler:

Euphorbia kotschyana Fenzl: Bitkinin sütü akrep sokmalarında zehri almak için kullanılır.

Ficus carica L. subsp. *carica*: Bitkinin sütü akrep sokmalarında zehri almak için kullanılır.

Fritillaria acmopetala Boiss. subsp. *wendelboi* Pax: Baş ağrısı ve romatizma ağrısını gidermek için kullanılır.

Galanthus elwesii Hokk. fil. ; Ağrı ve sancıları gidermek için kullanılır.

Lagenaria vulgaris L. *siceraria* (Molina) Standle: Kulak ağrısı ve sancısını gidermek için kullanılır.

Tulipa karamanica N. Özhatay & B. Koçak: Endemik olan bu bitki karın ağrısını gidermek için kullanılır.

Viola ermenekensis Yıldırımlı & Dinç: Endemik olan bu bitki kalp rahatsızlığını gidermek için kullanılır.

Araştırmamızda son yıllarda yapılan tezlerin hiç birinde yer almayan gıda amaçlı kullanılan bitkiler tespit edilmiştir. Bu bitkiler:

Gagea foliosa (J. & C. Presl) Schult. & Schult. fil. : Soğanları gıda olarak kullanılır. (Türkiye genelinde kullanımı olmayan bu bitkinin ilk kez bizim bölgemizde gıda amaçlı kullanımına rastlanılmıştır.)

Muscari muscarimi Medikus: Endemik olan bu bitkinin çiçekleri nefesin güzel kokması için kullanılır.

Pyrus elaognifolia L.: Meyveleri kurutulup öğütülerek un elde edilir. Bu un buğday unu ile karıştırılarak ekmek yapılır.

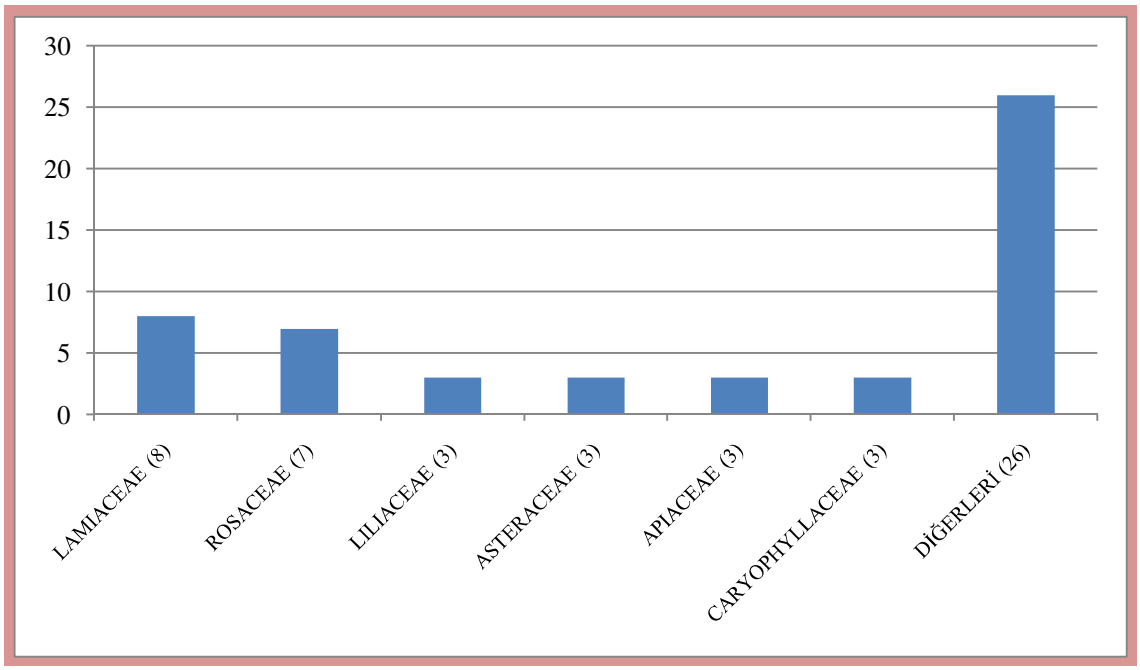
Tulipa humulis Herb.: Endemik olan bu bitkinin soğanları gıda olarak kullanılır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

2009-2011 yılları arasında Sarıveliler ve Çevresindeki yerleşim yerlerinde yapılan etnobotanik araştırmalarında şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

Yapılan araştırma sonucu farklı kullanımlara ait 45 familyadan 78 bitki tespit edilmiştir. Bunlardan 47 bitkinin tıbbi amaçla, 49 bitkinin gıda olarak, 7 bitkinin eşya yapımında, 2 bitkinin boya ve 2 bitkinin hijyen amacıyla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Şekil 5.1.a: Çalışma alanı familyaları sütun grafiği.

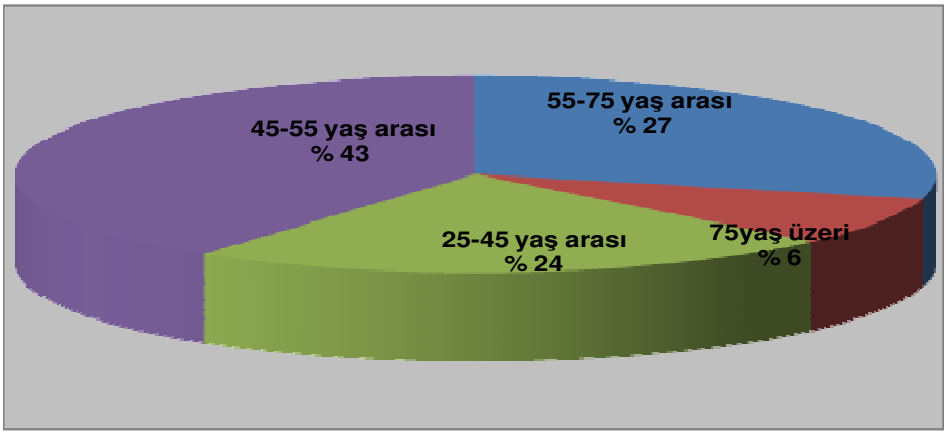
Sarıveliler ilçe merkezi ve merkeze yakın köylerde yaşayan bölge halkı genelde kırsal kesimlerde yaşamaktadır. Kırsal kesimde yaşayan halkın beslenme, sağlık, yakacak gibi temel ihtiyaçlarının büyük bir bölümünü doğal kaynaklardan sağladıkları belirlenmiştir.

45 yaşın üstündeki kaynak kişilerden alınan bilgilere göre, kültür bitkilerinin yaygın olmadığı devirde, yöre halkının bazı doğal bitkileri pazarda sattıkları söylenmektedir.

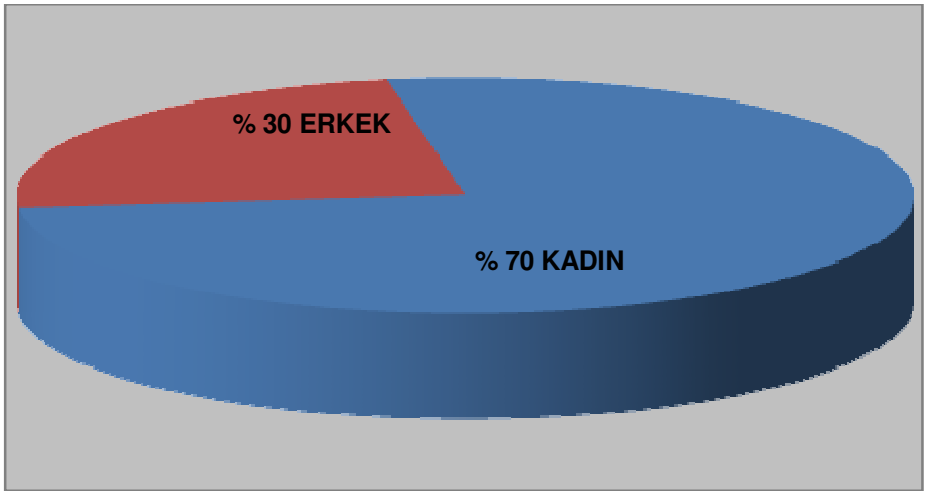
Yöre halkının tıbbi olarak kullandığı bitkilerin sayısının fazla olmasının sebebi ise; ilçe merkezinin fazla gelişmemiş olması, merkeze yakın köylerde veya bölgeye Mersin, Mut ve Anamur'dan gelen ve konargöçer (yörük) olarak yaşayan insanların kırsal bölgelerde yaşaması, bölgenin dağlık yapısı ve ulaşımın kısıtlı olmasından dolayı,

insanların doktor ve hastanelere kolay ulaşamamasıdır. Bunun sonucu olarak da bitkilerle iç içe yaşamaktadırlar.

Araştırmada, yöre halkıyla karşılıklı görüşme yapılarak elde edilen etnobotanik verilerde, 45 yaşın altındaki kişilerden alınan bilgilerin çoğunun yetersiz olduğu hatta doğal bitkilere ilgilerinin az olduğu tespit edilmiştir. 70 yaşın üstündeki kişilerin de unutkanlıktan dolayı güvenilir bilgi vermemeleri araştırmacının 45-70 yaş arasına odaklanmasına neden olmuştur. Bunun sonucu olarak en çok bilgi (% 70) 45-70 yaş grubundan alınmıştır.

Şekil 5.1.b: Bilgi alınan yöre halkının yaşlarına bağlı pasta dilimi grafiği.

Şekil 5.1.c: Bilgi alınan yöre halkının cinsiyetine bağlı pasta dilimi grafiği.

Bitkiler kullanım amaçlarına göre şu şekilde sıralanmaktadır:

5.1.1. Gıda olarak kullanılanlar

5.1.2. Tıbbi amaçla kullanılanlar

5.1.3. Eşya olarak kullanılanlar

5.1.4. Boya olarak kullanılanlar

5.1.5. Hijyen için kullanılanlar

5.1.1. Gıda Olarak Kullanılan Bitkiler

Gıda olarak kullanılan bitkiler ile ilgili yöreye has ayrıntıları şu şekilde belirtmek mümkündür. Doğal otsu bitkilerin yaprakları daha çok börek içi olarak kullanılmakta ya da yemeği yapılmaktadır. Bunun haricinde taze olarak salatalarda ya da yufka ekmeğine dürüm yapılarak yenilmektedir. Kurutulup ezildikten sonra da baharat olarak kullanılmaktadır.

Yemeği yapılan bitkiler şu şekilde hazırlanır: Bitkinin taze toprak üstü kısımları yıkanıp, çürükleri ayıklandıktan sonra soğan ve yumurta ile kavrularak yenilmektedir. Bir kısmının da taneleri çorbalara eklenilerek tüketilmektedir.

Bu bitkiler şunlardır:

Arum elongatum Steven subsp. *detruncatum* (C.A.Mey. ex Schott) H.Riedl

Berberis crataegina DC.

Crocus biflorus Mill. subsp. *isauricus* (Siehe ex Bowles) Mathew

Lagenaria vulgaris L. *siceraria* (Molina) Standley

Malva neglecta L.

Orchis mascula L. subsp. *pinatorum* (Boiss. & Kotschy) G.Camus, Monogr.

Polygonum cognatum Meissn.

Portulaca oleracea L.

Raphanus raphanistrum L.

Urtica dioica L.

Zea mays L.

Böreklerde kullanılan bitkiler şu şekilde hazırlanır: Bitkinin taze toprak üstü kısımları yıkanıp, çürükleri ayıklandıktan sonra soğan, çökelek ve baharatlarla karıştırılarak iç harç elde edilir. Önceden hazırlanan hamurdan açılan yufkaların üzerine iç harç konulur ve sacda pişirilerek yenilir.

Bu bitkiler şunlardır:

Acanthus mollis L.

Anchusa azurea Mill. var *azurea*

Convolvulus scammonia L.

Hedera helix. L.

Onopordum tauricum Willd.

Papaver lacerum Popov

Papaver rhoeas L.

Sesamum indicum L.

Silene vulgaris (Moench) Garcke. var. *vulgaris*

Zea mays L.

Baharat olarak kullanılan bitkiler şu şekilde hazırlanır: Bitkinin taze toprak üstü kısımları yıkanıp, çürükleri ayıklandıktan sonra kurutulup ezilir.

Bu bitkiler şunlardır:

Anethum graveolens L.

Mentha piperita L.

Mentha spicata L. subsp. *tomentosa* (Briq.) Harley

Rhus coriaria L

Thymus sipyleus Boiss. subsp. *sipyleus var. sipyleus*

5.1.2. Tıbbi Amaçla Kullanılan Bitkiler:

Tıbbi amaçla kullanılan bitkilerde ise; doğrudan yeme, dekoksiyon, infusyon, ezerek hastalıklı bölgeye sarma, lapa haline getirilip pişirdikten sonra hastalıklı bölgeye sarma, içindeki etken maddenin zararını önlemek için sulandırarak burna damlatma, bitki özsuyunu rahatsız olan bölgeye sürme gibi yöntemlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bitkilerin çay gibi kullanıldığında içeriğinin bozulmaması için dekoksiyon yöntemi, fazla kurumuş veya özsuyu zor çıkan bitkilerde infusyon yöntemi kullanılır. Bu işlemler yapılırken bitkinin çoğu zaman göz kararı kullanıldığı tespit edilmiştir.

Dekoksiyon yöntemi ile bitkiler şu şekilde hazırlanarak kullanılır: Toplanan taze veya kurutulmuş bitkinin gereksiz kısımları ayıklanarak temizlenir. Temizlenen kısım yeteri kadar su eklenen demliğin üzerine atılarak çay gibi içilir.

İnfusyon yöntemi ile bitkiler şu şekilde hazırlanarak kullanılır: Toplanan taze veya kurutulmuş bitkinin gereksiz kısımları ayıklanarak temizlenir. Temizlenen kısım kaynatılmış suyun içine atılarak demlendikten sonra çay gibi içilir.

Tıbbi amaçla kullanılan bitkiler şunlardır:

Acorus calamus L.

Allium sativum L.

Anethum graveolens L.

Arum elongatum Steven subsp. *detruncatum* (C.A.Mey. ex Schott) H.Riedl

Cedrus libani A.Rich

Celtis australis L.

Cerasus avium L.

Convolvulus scammonia L.

Cyclamen cilicium Boiss & Heldr. var. *cilicuim*

Cydonia oblonga Miller

Ecballium elaterium (L.) A.Rich

Elymus respens L.

Euphorbia kotschyana Fenzl

Ferula elaeochytris Korovin

Ficus carica L. subsp. *carica*

Foeniculum vulgare Mill.

Fritillaria acmopetala Boiss. subsp. *wendelboi* Pax

Galanthus elwesii Hokk. fil.

Hedera helix. L.

Helichrysum arenarium (L.) Moench subsp. *aucheri* (Boiss.) Davis & Kupicha

Juniperus oxycedrus L. subsp. *oxcycedrus*

Lagenaria vulgaris L. *siceraria* (Molina) Standley

Lavandula stoechas L.

Malus sylvestris Mill.

Malva neglecta L.

Mentha piperita L.

Mentha spicata L. subsp. *tomentosa* (Briq.) Harley

Mespilus germanica L.

Onopordum tauricum Willd.

Pinus nigra Arnold subsp. *nigra* var. *caramanica* (Louddon) Rehder

Pistacia terebinthus L. subsp. *palaestina* (Boiss), Engler

Plantago lanceolata L.

Quercus coccifera L.

Ranunculus arvensis L.

Rosa canina L.

Silene vulgaris (Moench) Garcke. var. *vulgaris*

Spartium junceum L.

Teucrium polium L.

Thymus sipyleus Boiss. subsp. *sipyleus* var. *sipyleus*

Tulipa karamanica N. Özhatay & B. Koçak

Urtica dioica L.

Verbascum sp. L.

Veronica anagalli- aquatica L.

Viola ermenekensis Yıldırımlı & Dinç

Viscum album L. subsp. *abietis* (Wiesb.) Abrom

Vitis vinifera L.

Zea mays L.

5.1.3. Eşya Olarak Kullanılan Bitkiler

Bitkinin odunu taze iken istenilen şekil verilerek kullanılır.

Bu bitkiler ve bunlardan yapılan eşyalar şunlardır:

Buxus sempervirens L. Baston, kaşık

Cedrus libani A. Rich. Yaba (harman savurmakta kullanılan, çatal biçiminde, tahtadan tarım aracı), semer

Crataegus monogyna Jacq. subsp. *monogyna* Baston

Lagenaria vulgaris L. Kevki (su taşımaya yarayan eşya)

Juglans regia L. Hamur teknesi

Platanus orientalis L. Senit (yufka ekmek açılan tahta), dibek (havan)

Quercus coccifera L. Senit (yufka ekmek açılan tahta), dibek (havan)

Styrax officinalis L. Tespih

5.1.4. Boya Olarak Kullanılan Bitkiler

Bitkinin kökü ya da kabuk kısmı su ile kaynatılarak boya elde edilir.

Boya olarak kullanılan bitkiler:

Alkanna tubulosa Boiss.

Juglans regia L.

5.1.5. Hijyen Amaçlı Kullanılan Bitkiler

Kırsal kesimde sabunun olmadığı yerde bitkinin çiçeği direk kullanılır ya da bitkinin tohumları ezilip kaynatılarak sabun elde edilerek kullanılır.

Hijyen amacıyla kullanılan bitkiler:

Saponaria mesogitana Boiss.

Styrax officinalis L. (% 40-45 oranında yağ ihtiva eder)

Çizelge 5.1. Sarıveliler ve çevresinde yetişen bitkilerden bazıları ve kullanım alanları

Familya adı	Latince adı	Yerel adı	Kullanılan kısmı	Kullanım amacı
Acanthaceae	*Acanthus mollis* L.	Karanünü	Yaprak	Gıda
Alliaceae	*Allium sativum* L.	Sarımsak	Yaprak, Soğan	Gıda, Tıbbi
Amaryllidaceae	*Galanthus elwesii* Hokk. f.	Öksüzoğlan	Soğan	Tıbbi
Anacardiaceae	*Pistacia terebinthus* L.subsp. *palaestina* (Boiss) Engler	Çöğüre	Meyve	Gıda, Tıbbi
Anacardiaceae	*Rhus coriaria* L.	Sumak	Meyve	Gıda
Apiaceae	*Anethum graveolens* L.	Dereotu	Yaprak	Gıda, Tıbbi
Apiaceae	*Ferula elaeochytris* Korovin	Çaşır	Kök	Tıbbi
Apiaceae	*Foeniculum vulgare* Mill.	İrezdene	Yaprak	Tıbbi
Araceae	*Acorus calamus* L.	Eğir	Meyve	Tıbbi
Araceae	*Arum elongatum* Steven subsp. *detruncatum* (C.A.Mey. ex Schott) H.Riedl	Gabarcık	Meyve, Kök	Gıda, Tıbbi
Araliceae	*Hedera helix* L.	Sarmaşık	Sürgün, Kök	Gıda, Tıbbi
Asteraceae (Compositae)	*Helichrysum arenarium* (L.) Moench subsp. *aucheri* (Boiss.) Davis &Kupicha	Ölemez otu - Yılan otu	Çiçek	Tıbbi
Asteraceae	*Onopordum tauricum* Willd.	Göğündürme	Yaprak, Kök	Gıda, Tıbbi
Asteraceae	*Scorzonera cana* (C.A.Mey.) Hoffm. var. *jacquiniana* (W.Koch) Chamb.	Dedesakalı	Yaprak	Gıda
Berberidaceae	*Berberis crataegina* DC.	Karamuk	Yaprak, Kök	Gıda
Boraginaceae	*Alkanna tubulosa* Boiss.	Kök boya	Kök	Boya
Boraginaceae	*Anchusa azurea* Mill. var. *azurea*	Oğlan otu	Yaprak	Gıda
Brassicaceae	*Raphanus raphanistrum* L.	Turp otu	Yaprak	Gıda
Buxaceae	*Buxus sempervirens* L.	Şimşir ağacı	Odun	Eşya
Caryophyllaceae	*Dianthus elegans* d'Urv. var. *elegans*	Karanfil	Kök	Gıda
Caryophyllaceae	*Saponaria mesogitana* Boiss.	Sabun otu	Çiçek	Hijyen
Caryophyllaceae	*Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. *vulgaris*	Gımışkan	Yaprak	Gıda, Tıbbi
Convolvulaceae	*Convolvulus scammonia* L.	Yiğit kurtaran – Mahmude otu	Yaprak, Çiçek	Gıda, Tıbbi
Cucurbitaceae	*Ecballium elaterium* (L.) A. Rich	Eşek hıyarı – Ebucehil karpuzu	Meyve	Tıbbi
Cucurbitaceae	*Lagenaria vulgaris* L. *siceraria* (Molina) Standley	Su kabağı	Meyve	Gıda, Tıbbi, Eşya
Cupressacae	*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*	Katran ardıcı	Dal	Tıbbi
Euphorbiaceae	*Euphorbia kotschyana* Fenzl	Sütleğen	Yaprak, Öz suyu	Tıbbi
Fabaceae	*Spartium junceum* L.	Katırayağı	Yaprak	Tıbbi
Fagaceae	*Quercus coccifera* L.	Meşe ağacı	Odun, Uç sürgünü	Eşya, Tıbbi
Hypericaceae	*Hypericum perforatum* L.	Kantaron	Çiçek	Tıbbi

Çizelge 5.1. Sarıveliler ve çevresinde yetişen bitkilerden bazıları ve kullanım alanları

Familya adı	Latince adı	Yerel adı	Kullanılan kısmı	Kullanım amacı
Iridaceae	*Crocus biflorus* Mill. subsp. *isauricus* (Siehe ex Bowles) Mathew	Gözenek	Soğan	Gıda
Juglandaceae	*Juglans regia* L.	Ceviz	Meyve, Odun, Kabuk	Gıda, Eşya, Boya
Labiateae	*Lavandula stoechas* L.	Karabaş otu	Çiçek, Yaprak	Gıda, Tıbbi
(Lamiaceae)				Gıda, Tıbbi
Labiateae	*Mentha piperita* L.	Nane	Yaprak	Gıda, Tıbbi
Labiateae	*Mentha spicata* L. subsp. *tomentosa* (Briq.) Harley	Yarpuz	Yaprak	Gıda
Labiateae	*Sideritis libanotica* Labill. *libonatica*	Adaçayı	Çiçek	Gıda
Labiateae	*Sideritis libanotica* Labill. subsp. *linearis* (Bent.) Bornm	Topuklu çay	Çiçek	Gıda
Labiateae	*Stachys lavandulifolia* Vahl *var. lavandulifolia*	Tavşan kuyruğu	Çiçek	Gıda
Labiateae	*Teucrium polium L.*	Ülper yavşanı	Çiçek, Yaprak	Tıbbi
Labiateae	*Thymus sipyleus Boiss.* subsp. *sipyleus* var. *sipyleus*	Kekik	Yaprak, Öz suyu	Gıda, Tıbbi
Liliaceae	*Fritillaria acmopetala* Boiss. subsp. *wendelboi* Pax	Ağlayan gelin	Soğan	Tıbbi
Liliaceae	*Gagea foliosa* (J.& C.Presl) Schult. & Schult.f.	Sarıcakız	Soğan	Gıda
Liliaceae	*Muscari muscarimi* Medikus	Nergiz	Çiçek	Gıda
Liliaceae	*Tulipa humilis* Herb.	Dağ lalesi	Soğan	Gıda
Liliaceae	*Tulipa karamanica* N.Özhatay & B.Koçak	Lale	Soğan	Tıbbi
Loranthaceae	*Viscum album* L. subsp. *abietis* (Wiesb.) Abrom.	Gövelek	Parazit	Tıbbi
Malvaceae	*Malva neglecta* L.	Ebegümeci	Yaprak	Gıda, Tıbbi
Moraceae	*Ficus carica L.* subsp. *carica*	İncir	Meyve	Gıda, Tıbbi
Moraceae	*Morus alba* L.	Dut	Meyve	Gıda
Orchidaceae	*Orchis mascula* L. *subsp.* pinatorum (Boiss. & Kotschy) G. Camus,Monogr.	Çayır otu	Yumru, Yaprak	Gıda
Papaveraceae	*Papaver lacerum* Popov	Haşhaş	Yaprak	Gıda
Papaveraceae	*Papaver rhoeas* L.	Vici vici	Yaprak	Gıda
Pedaliaceae	*Sesamum indicum* L.	Cücü bağırsağı – Küncü güzeli	Yaprak, Tohum	Gıda
Pinaceae	*Cedrus libani* A. Rich.	Sedir	Sakız, Odun	Tıbbi, Eşya
Pinaceae	*Pinus nigra* Arnold subsp. *nigra* var. *caramanica* (Loudon) Rehder	Akkabuk	Kabuk, Uç sürgün, Reçine	Tıbbi
Plantaginaceae	*Plantago lanceolata* L.	Eşek ayağı	Çiçek	Tıbbi
Platanaceae	*Platanus orientalis* L.	Biladan	Odun	Eşya
Poaceae	*Elymus repens* L.	Gelem ayrık - Yürüyen ayrık	Kök	Tıbbi
Poaceae	*Zea mays* L.	Mumet	Meyve, Püskül	Gıda, Tıbbi
Polygonaceae	*Polygonum cognatum* Meissn.	Kuş böğreği	Yaprak	Gıda
Polygonaceae	*Rumex acetosella* L.	Kuzukulağı	Yaprak	Gıda

Çizelge 5.1. Sarıveliler ve çevresinde yetişen bitkilerden bazıları ve kullanım alanları

Familya adı	Latince adı	Yerel adı	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
Portulacaceae	*Portulaca oleracea* L.	Tösmeken	Yaprak	Gıda
Primulaceae	*Cyclamen cilicium* Boiss & Heldr. var. *cilicuim*	Ayı şalgası	Çiçek	Tıbbi
Ranunculaceae	*Ranunculus arvensis* L.	Muhabbet çiçeği	Çiçek	Tıbbi
Rosaceae	*Cerasus avium* L.	Kiraz	Meyve, Sap, Çekirdek	Gıda, Tıbbi
Rosaceae	*Crataegus monogyna* Jacq. subsp. *monogyna*	Öküzgözü Ağacı	Meyve, Odun	Gıda, Eşya
Rosaceae	*Cydonia oblonga* Mill.	Ayva	Meyve, Yaprak, Çiçek	Gıda, Tıbbi
Rosaceae	*Malus sylvestris* Mill.	Elma	Meyve, Kabuk	Gıda, Tıbbi
Rosaceae	*Mespilus germanica* L.	Muşmula	Meyve, Yaprak	Gıda, Tıbbi
Rosaceae	*Pyrus elaeagnifolia* L.	Yaban armudu	Meyve	Gıda
Rosaceae	*Rosa canina* L.	Kuşburnu	Meyve	Gıda, Tıbbi
Scrophulariaceae	*Verbascum sp.* L.	Sığırkuyruğu	Çiçek	Tıbbi
Scrophulariaceae	*Veronica anagallis-aquatica* L.	Yavşan	Yaprak	Tıbbi
Styraceae	*Styrax officinalis* L.	Tesbih ağacı	Tohum	Eşya, Hijyen
Ulmacaceae	*Celtis australis* L.	Kahve dikeni	Meyve	Gıda, Tıbbi
Urticaceae	*Urtica dioica* L.	Isırga	Yaprak	Gıda, Tıbbi
Violaceae	*Viola ermenekensis* Yıldırımlı & Dinç	Doğal menekşe	Çiçek	Tıbbi
Vitaceae	*Vitis vinifera* L.	Üzüm	Meyve	Gıda, Tıbbi

Araştırmamızı son yıllarda yakın bölgelerde çalışılan 5 etnobotanik araştırma ile kıyasladığımızda aşağıdaki tablo karşımıza çıkar **(Çizelge 5.2.).** Tabloda yer alan bitkiler araştırma alanında tespit edilen bitkilerdir. **(+)** artı işareti araştırmamızda ve karşılaştırdığımız tezlerde kullanımı olan bitkilerdir. **(-)** eksi işareti araştırmamızda bulunan fakat karşılaştırdığımız tezlerde etnobotanik kullanımı olmayan bitkileri ifade etmektedir.

Çizelge 5.2. Araştırmamızın son yıllarda yapılan etnobotanik araştırmalarla karşılaştırılması

Bilimsel Adı	Genel Adı	Yerel Adı	Mersin Mut 2009	Mersin Erdemli Aydınlar köyü 2008	Ankara Güdül 2006	Osmaniye Bahçe ve Hasanbeyli 2006	Aksaray Nizip 2006
Acanthus mollis L.	Ayı pençesi	Karanünü	**-**	-	-	**-**	**-**
Allium sativum L.	Sarımsak	Sarımsak	+	+	-	-	+
Galanthus elwesii Hokk. fil.	Kardelen	Öksüzoğlan	-	-	-	-	-
Pistacia terebinthus L. subsp. *palaestina* (Boiss) Engler	Menengiç	Çöğüre	**+**	**+**	**-**	**+**	**-**
Rhus coriaria L.	Sumak	Sumak	**+**	-	-	**+**	**-**
Anethum graveolens L.	Dereotu	Dereotu	+	-	-	-	+
Ferula elaeochytris Korovin	Çaşır	Çaşır	+	+	-	-	-
Foeniculum vulgare Mill.	Rezene	İrezdene	**+**	**+**	**-**	**+**	**-**
Acorus calamus L.	Eğir	Eğir	-	-	-	**-**	**-**
Arum elongatum Steven subsp. *detruncatum* (C.A.Mey ex Schott) H.Riedl	Kabarcık	Gabarcık	-	-	-	-	-
Hedera helix L.	Sarmaşık	Sarmaşık	-	-	-	-	-
Helichrysum arenarium (L.) Moench subsp. *aucheri* (Boiss.) Davis & Kupicha	Yayla çiçeği	Ölemez otu – Yılan otu	**-**	**-**	**-**	**+**	**+**
Onopordum tauricum Willd.	Övendere otu	Göğündürme	-	-	-	**-**	**-**
Scorzonera cana (C.A.Mey.) Hoffm. var. *jacquiniana* (W.Koch) Chamb.	Dedesakalı	Dedesakalı	-	-	-	-	-
Berberis crataegina DC.	Karamuk	Karamuk	**+**	**+**	**+**	**-**	**-**
Alkanna tubulosa Boiss.	Havaciva otu	Kök boya	-	-	-	**-**	**-**
Anchusa azurea Mill. var. *azurea*	Sığırdili	Oğlan otu	-	-	-	+	+
Raphanus raphanistrum L.	Turp otu	Turp otu	-	-	-	-	-

Çizelge 5.2. Araştırmamızın son yıllarda yapılan etnobotanik araştırmalarla karşılaştırılması

Bilimsel Adı	Genel Adı	Yerel Adı	Metin 2009	Eşen 2008	Elçi ve Erik 2006	Mart 2006	Öztürk2006
Buxus sempervirens L.	Şimşir ağacı	Şimşir Ağacı	**-**	-	-	**-**	**-**
Dianthus elegans d'Urv. var. *elegans*	Karanfil	Karanfil	-	-	-	-	-
Saponaria mesogitana Boiss	Sabun otu	Sabun otu	-	-	-	-	-
Silene vulgaris (Moench) Garcke var. *vulgaris*	Gıvışkan	Gımışkan	**-**	**+**	**-**	**-**	**-**
Convolvulus scammonia L.	Kedi bağırsağı	Yiğit kurtaran – Mahmude otu	**-**	-	-	**-**	**-**
Ecballium elaterium (L.) A. Rich	Cırtatan	Eşek hıyarı - Ebucehil karpuzu	+	+	-	-	-
Lagenaria vulgaris L. *siceraria* (Molina) Standley	Su kabağı	Su kabağı	+	-	-	-	-
Juniperus oxycedrus L. *subsp. oxycedrus*	Katran ardıcı	Katran ardıcı	**+**	**+**	**-**	**+**	**+**
Euphorbia kotschyana Fenzl	Sütleğen	Sütleğen	-	-	-	**-**	**-**
Spartium junceum L.	Katırayağı	Katırayağı	**-**	-	-	**+**	**-**
Quercus coccifera L.	Meşe ağacı	Meşe ağacı	+	+	-	-	-
Hypericum perforatum L.	Kantaron	KAntaron	+	-	-	-	-
Crocus biflorus Mill, subsp. *isauricus* (Siehe ex Bowles) Mathew	Çiğdem	Gözenek	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Juglans regia L.	Ceviz	Ceviz	**+**	+	+	**-**	**-**
Lavandula stoechas L.	Karabaş otu	Karabaş otu	+	-	-	-	-
Mentha x *piperita* L.	Nane	Nane	+	+	-	-	-
Mentha spicata L. *subsp. tomentosa* (Briq.) Harley	Yarpuz	Yarpız	**+**	**-**	**-**	**-**	**+**
Sideritis libanotica Labill. subsp. *libanotica*	Adaçayı	Adaçayı	-	-	-	**-**	**-**

Çizelge 5.2. Araştırmamızın son yıllarda yapılan etnobotanik araştırmalarla karşılaştırılması

Bilimsel Adı	Genel Adı	Yerel Adı	Metin 2009	Eşen 2008	Elçi ve Erik 2006	Mart 2006	Öztürk 2006
Sideritis libanotica Labill. subsp. *violascens* (P.H.Davis) P.H.Davis	Topuklu çay	Topuklu çay	**-**	-	-	**-**	**-**
Stachys lavandulifolia Vahl var. *lavandulifolia*	Tüylü çay	Tavşan kuyruğu	-	-	-	-	-
Teucrium polium L.	Acı yavşan	Ülper yavşanı	+	+	-	+	+
Thymus sipyleus Boiss. subsp. *sipyleus* var. *sipyleus*	Kekik	Kekik	**+**	**-**	**-**	**-**	**-**
Fritillaria acmopetala Boiss. subsp. *wendelboi* Pax	Ters lale	Ağlayan gelin	**-**	-	-	**-**	**-**
Gagea foliosa (J.& C.Presl) Schult. & Schult. f.	Bilinmiyor	Sarıcakız	-	-	-	-	-
Muscari muscarimi Medikus	Nergis	Nergis	-	-	-	-	-
Tulipa humilis Herb.	Lale	Dağ lalesi	**-**	**-**	**-**	**-**	**+**
Tulipa karamanica N.Özhatay & B.Koçak	Lale	Lale	-	-	-	**-**	**-**
Viscum album L. subsp. *abietis* (Wiesb.) Abrom.	Ökse otu	Gövelek	**+**	-	+	**-**	**+**
Malva neclecta Wallr.	Ebegümeci	Ebegümeci	+	-	+	+	+
Ficus carica L. *subsp. carica*	İncir	İncir	+	-	-	-	-
Morus alba L.	Dut	Dut	**-**	**+**	**-**	**-**	**+**
Orchis mascula L. subsp. *pinatorum* (Boiss. & Kotschy) G. Camus, Monogr.	Salep	Çayır otu	**-**	-	-	**-**	**-**
Papaver lacerum Popov	Haşhaş	Haşhaş	-	-	-	-	-
Papaver rhoeas L.	Gelincik	Vici vici	-	-	-	-	-
Sesamum indicum L.	Susam	Cücü bağırsağı – Küncü güzeli	**+**	**-**	**-**	**-**	**-**
Cedrus libani A.Rich.	Sedir	Sedir	-	+	-	**-**	**+**

Çizelge 5.2. Araştırmamızın son yıllarda yapılan etnobotanik araştırmalarla karşılaştırılması

Bilimsel Adı	Genel Adı	Yerel Adı	Metin 2009	Eşen 2008	Elçi ve Erik 2006	Mart 2006	Öztürk 2006
Pinus nigra Arnold subsp. *nigra* var. *caramanica* (Loudon) Rehder	Karaçam	Ak kabuk	+	-	-	-	-
Plantago lanceolata L.	Sinir otu	Eşek ayağı	-	+	-	-	+
Platanus orientalis L.	Çınar	Biladan	+	-	-	+	-
Elymus repens L.	Ayrık otu	Gelem ayrık – Yürüyen ayrık	-	-	-	-	-
Zea mays L.	Mısır	Mumet	+	+	-	-	+
Polygonum cognatum Meissn.	Madımak	Kuş böğreği	+	-	-	-	-
Rumex acetosella L.	Ekşi ot	Kuzukulağı	-	-	+	-	-
Portulaca oleracea L.	Semizotu	Tösmeken	+	+	-	-	-
Cyclamen cilicium Boiss & Heldr. var. *cilicuim*	Sıklamen	Ayı şalgası	-	+	-	-	-
Ranunculus arvensis L.	Düğün çiçeği	Muhabbet çiçeği	+	-	-	-	-
Cerasus avium L.	Kiraz	Kiraz	-	+	-	-	-
Crataegus monogyna Jacq. subsp. *monogyna*	Alıç	Öküzgözü ağacı	-	+	-	+	-
Cydonia oblonga Mill.	Ayva	Ayva	-	+	-	-	+
Malus sylvestris Mill.	Elma	Elma	-	-	-	+	-
Mespilus germanica L.	Muşmula	Muşmula	-	-	-	-	-
Pyrus elaeagnifolia L.	Ahlat	Yaban armudu	-	+	-	-	-
Rosa canina L.	Kuşburnu	Kuşburnu	+	+	+	+	+
Verbascum sp. L.	Sığırkuyruğu	Sığırkuyruğu	+	+	-	-	-
Veronica anagallis-aquatica L.	Yavşan	Yavşan	-	-	-	-	-
Styrax officinalis L.	Tesbih ağacı	Tesbih ağacı	+	-	-	-	-
Celtis australis L.	Kahve dikeni	Çitlembik	-	-	-	+	-
Urtica dioica L.	Isırgan	Isırga	-	+	+	+	+

Çizelge 5.2. Araştırmamızın son yıllarda yapılan etnobotanik araştırmalarla karşılaştırılması

Bilimsel Adı	Genel Adı	Yerel Adı	Metin 2009	Eşen 2008	Elçi ve Erik 2006	Mart 2006	Öztürk 2006
Viola ermenekensis Yıldırımlı & Dinç	Menekşe	Doğal menekşe	-	-	-	-	-
Vitis vinifera L.	Üzüm	Üzüm	+	+	-	-	+

5.2. Öneriler

Çalışmamız sonucunda edindiğimiz deneyimlere dayanarak araştırmacılara; çalışmalarının kolaylığı, veri kayıplarını ve hataları en aza indirmek için önerilerimiz şunlardır:

• Flora ve vejetasyon çalışmaları tamamlanmalıdır. Flora çalışmalarında bitkilerin yöresel isimleri kaydedilmelidir.

• Flora çalışmalarında bitkilerin değişik zamanlarda toplanmış herbaryum örnekleri, dijital herbaryum örnekleri ve vejetasyon yapısı fotoğraf albümüyle desteklenmelidir.

• Etnobotanikçiler tamamlanan flora ve vejetasyon bölgelerindeki taksonların yayılışını ve yöresel isimlerini iyi bilmelidir.

• Etnobotanik alan araştırmacısı olarak; mümkünse o bölgeyi en iyi bilen kişi ya da kişiler seçilmelidir.

• Etnobotanikçi topladığı bitkileri değerlendirebilecek kaynak kişileri çalışma alanında bulmalıdır.

• Etnobotanikçi verileri toplarken doğru olmadığı veya dışarıdan geldiğini düşündüğü verileri kaydetmemelidir.

6. KAYNAKLAR

Acartürk, R ., 2006, Süs Bitkileri ve Yer Örtücüleri, Ogem Vakfı, Ankara.

Akgül, A., (2008) Midyat (Mardin) Civarında Etnobotanik, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.

Avcı, K., Ezer, N., 2004.Çerkeş (Çankırı) Yöresinde Kullanılan Halk İlaçları,HacettepeÜniversitesi,Eczacılık Fakültesi Dergisi,cilt:24, sayı:2, Temmuz 2004, s:67-80, Ankara.

Avcı, M., 2005, Çeşitlilik ve Endemizm Açısından Türkiye'nin Bitki Örtüsü,İstanbul Ünv. Edebiyat Fak. Coğrafya Dergisi, İstanbul.

Atik, A., (1986) "Beykavağı ve çevresi Florası" Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü,* Konya

Bağcı, Y., 2000., *Aladağlar (Yahyalı, Kayseri) ve çevresinin etnobotanik özellikleri*, Ot Sist. Bot. Derg. 7, 1, 89-94.

Bağcı, Y., Dinç, M., Dural, H., 2001 , Uzunsöğüt köyü ve çevresinin (Türkoğlu-Kahramanmaraş) bazı bitkilerinin yerel adları ve etnobotanik özellikleri. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi, Sayı: 9,Konya.

Bağcı, Y., Dural H., Savran A., 2006, "Pozantı (Adana) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adaları ve Etnobotanik Özellikleri" Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi Sayı: 27, Konya .

Balos, M.M., (2007) Zeytinbahçe İle Akarçay Arasında Kalan (Birecik) Bölgenin Florası Ve Etnobotanik, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü,* Şanlıurfa

Başaran, S., 2003. Elmalı Yöresinde Doğal Olarak Yetişen Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri, Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Ankara.

Baytop, T., 1984. *Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi (Geçmişte ve Bugün*)**,** İstanbul Üniv. Yayınları No:3255, Eczacılık fak.. No:40, İstanbul.

Baytop, T., 1994. Türkçe Bitki Adları Sözlüğü,Atatürk Kültür,Dil ve Tarih Yüksek Kurumu,Türk Dil Kurumu Yayınları:578, Ankara

Bulut, G.E., (2008) Bayramiç (Çanakkale) Yöresinde Etnobotanik Araştırmalar, Doktora Tezi,Marmara Üniversitesi, *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul

Çimen, Oral D., (2007) "Konya İlinde Kullanılan Halk İlaçları üzerinde Etnobotanik Araştırmalar" Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Ankara

Davis, P.H., 1965-1985. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands***,** Vol:1-9, Edinburg Üniv. Press..

Deniz, L., (2008) Uşak Üniversitesi 1 Eylül Kampüsü (Uşak) Florası Ve Etnobotanik Açıdan Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü*, Afyon

Doğanoğlu, Ö., Gezer, A., Yücedağ, C. 2006. Göller Bölgesi Yenişarbademli Yöresinin Önemli Bazı Tıbbi ve Aromatik Bitki Taksonları Üzerine Araştırmalar,Süleyman Demirel Üniversitesi,Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi,10-1(2006)s:67-73, Isparta.

Doğu, S., 2008, Tufan Dağ, Çorak Dağ ve Turanşah Dağı (Karaman) Florası, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Duran**,** A., 1998, Akseki (Antalya) ilçesindeki bazı bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri, Ot Sistematik Botanik Dergisi, 5, 1, 77-92, Ankara**.**

Düzenli, A., Çakan, H., Türkmen,N.1996, Göksu Deltasının (Silifke-İçel) Florası, Doğa-Tr. J.of Botany,20,173-191, Ankara.

Ekim, T., Koyuncu, M.,Vural, M., Duman, H., Aytaç, Z., Adıgüzel, N., 2000. Red Data Book Of TürkishPlants (Peridophyta and Spermatophyta).Türkiye Tabiatı Koruma Derneği,Yayın no:18

Elçi, B., Erik, S., 2006. Güdül(Ankara) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri,Hacettepe Üniversitesi,Eczacılık Fakültesi Dergisi,cilt:26,sayı:2,Temmuz 2006,s:57-64, Ankara.

Eriş ve Soner, (1989), Mut, Gülnar, Ermenek Yöresi Halk İlaçları Üzerinde Bir İnceleme, Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri, Kültür Bakanlığı MİFAD Yayınları, ss. 39-47, Ankara.

Ertuğ, F., Tümen, G., Çelik, A., Dirmenci, T., 2003. Buldan (Denizli) Etnobotanik Alan Araştırması, TÜBA Kültür Envanteri Dergisi 2/2004, Ankara.

Eşen, B., (2008) Aydınlar Köyü Ve Çevresinin (Erdemli / Mersin) Etnobotanik Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya.

Gençay, A., (2007) Cizre (Şırnak)'nin Etnobotanik Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü,* Van.

Gürsoy, V., O., Gürsoy, K., U., 2004. Anadolu'da Diş ve Dişeti İle İlgili Hastalıkların Tedavisinde Halk Arasında Yaygın Olarak Kullanılan Bitkiler Kullanım Şekilleri ve Bitkisel Özellikleri,Cumhuriyet Üniversitesi,Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi,cilt:7,sayı:1-2004, Sivas.

Işık, S., Gönüz, A., Arslan, Ü., Öztürk, M., 1995, *Afyon ilindeki türlerin etnobotanik özellikleri*, Ot Sistematik Botanik Dergisi, 2, 1; 161-166, Ankara.

İlçim, A., Varol, A., 1996. *Hatay ve K. Maraş (Türkiye) illerindeki bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri*, Ot Sistematik Botanik Dergisi, 3, 1; 69-74, Ankara.

İpekçi, E., (2005) "Ardıçlı-Bahçesaray-Beykavağı (KONYA), Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya

Keklik, T., 1990, Konya İli Halk İlaçları (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ünv., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kıran, Ö., (2006) 'Kozan yöresi florasındaki tıbbi bitkiler ve bunların halk tıbbında kullanılışı' Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Adana.

Kızılarslan, Ç., (2008) İzmit Körfezi'nin Güney Kesiminde Etnobotanik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Kişmir, C., 1997, Konya'da Şifalı Otlar, Türk Folklor Araştırmaları, 17 (335) BO11, Konya.

Koçyiğit, M., (2005) Yalova İlinde Etnobotanik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Koyuncu, O., (2005) Geyve (Sakarya) ve Çevresinin floristik ve etnobotanik açıdan incelenmesi, Doktora Tezi, Osmangazi Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü*, Eskişehir.

Küçükbezirci, S., 1977, Konya ve Dolaylarında Halk İlaçları, Türk Folklor Araştırmaları, 10 (213), 4395, Konya.

Küçüködük**,** M., (1987) "Beyşehir Gölünün Flora ve Vegetasyonunun İncelenmesi" Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya

Mart**,** S., (2006) Bahçe Ve Hasanbeyli (Osmaniye) Halkının Kullandığı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Yönden Araştırılması Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü*, Adana

Mert, H., Doğan, Y., Başlar, S., 1992. Doğal Boya Eldesinde Kullanılan Bazı Bitkiler,D.E.Ünv.Buca Eğitim Fakiültesi,Biyoloji ABD,Ekoloji Dergisi, Ekim-Kasım-Aralık 1992,sayı:5

Metin, A., 2009. " Mut Ve Çevresinde Yetişen Bitkilerin (Mersin) Etnobotanik Özellikleri " Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Oral, Ç.D., 2007, Konya İlinde Kullanılan Halk İlaçları Üzerine Etnobotanik Araştırmalar, Gazi Üniversitesi , *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Ankara

Özcan, M., Akgül, A., Bağcı, Y., Dural, H., (1998) "İçel (Mersin)' de Sebze Olarak Tüketilen Bazı Yabani Bitkilerin Kimyasal Bileşimi ve Mineral İçeriği"Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi Sayı: 15, 1998 Konya.

Özgen, U., Terzi., Z., Coşkun, M., 2002 "Halk İlacı Olarak Kullanılan Bazı Türlerde Lipit Peroksidasyonunu İnhibe Edici Etkinin Araştırılması" AtatürkÜniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmokoknozi Anabilimdalı Erzurum, Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, Bildiriler, 29-31 Mayıs, Eskişehir.

Öztürk, M., (2006) Nizip bölgesinin (Aksaray) florası ve etnobotanik özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya.

Saday, H., (2009) Güzeloluk Köyü ve Çevresinin (Erdemli / Mersin) Etnobotanik Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, *Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya.

Savran, A., Bağcı, Y., Kargıoğlu, M., 2002 "Gemerek (Sivas) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Etnobotanik Özellikleri" Afyon Kocatepe Ünv. Fen Bilimleri Dergisi 2007.

Sayar, A., Güvensen, A., Özdemir, F., Öztürk, M., 1995. *Muğla (Türkiye) ilindeki bazı türlerin etnobotanik özellikleri,* Ot Sistematik Botanik Dergisi**,** 2, 1; 151-160, Ankara.

Serın, M., "Hacı baba Dağının (Karaman) Florasına Katkılar." *Ot Sistematik Botanik Dergisi,* 3, 2, 15–48, 1996.

Şimşek, I., Aytekin, F., Yeşilada, E., Yıldırımlı,Ş., 2001. Ankara,Gölbaşında Yabani Bitkilerin Kullanış Amaçları ve Şekilleri Üzerine Bir Araştırma. OT Sistematik Botanik Dergisi,8,2,105-120, Ankara.

Şimşek, I., Aytekin, F., Yeşilada, E., ıldırımlı, Ş., 2002. Anadolu'da Halk Arasında Bitkilerin Kullanış Amaçları Üzerinde Etnobotanik Bir Çalışma, Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı,Bildiriler,Eskişehir.

Tanker, N., İlisulu, F., Koyuncu, M., Coşkun, M., 1986, Phytochamical Screening of Plants from The Ermenek-Mut-Gülnar (Turkey) Area, III. Labiate, Int. 3. Crude Drug Res. 24, No: 4, pp. 177-182, Ankara.

Toroğlu, S., Çenet, M., 2006, Tedavi Amaçlı Kullanılan Bazı Bitkilerin Kullanım Alanları ve Antimikrobiyal Aktivitelerinin Belirlenmesi İçin Kullanılan Metodlar, Kahramanmaraş Sütçü İmam Ünv., Fen ve Mühendislik Dergisi, Kahramanmaraş.

Türkoğlu, İ., 2000. Elazığ İlindeki Etnobotanik Değeri Olan Taksonların Araştırılması,Fırat Üniversitesi,Fen Bilimleri Enstitüsü,Biyoloji Anabilim Dalı, Elazığ.

Vural ,M., Karavelioğulları, A. (1997) "Çiçekdağı (Kırşehir) ve çevresinde Etnobotanik Özellikleri" OT Sistematik Botanik Dergisi 4,1,117-124,Ankara.

Vural, G., 2008, Honaz Dağı ve Çevresi'ndeki Bazı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi , *Fen Bilimleri Enstitüsü*, Afyon.

Yeşil, Y., (2007) Kürecik (Akçadağ/Malatya) Bucağında Bir Etnobotanik Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık *Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Yıldırımlı, Ş., 2004, Etnobotanik ve Türk Etnobotaniği, Kebikeç, 17, 175-193.

Yücel, E., Tülükoğlu, A., 2000, Gediz (Kütahya) Çevresinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler, Ekoloji Çevre Dergisi cilt:9 sayı:36, Eskişehir

İnternet Kaynakları

http://etnofertug.blogspot.com (Kasım 2009)

http://www.tubitak.gov.tr (Aralık 2010)

http://www.tubitak.gov.tr/tubives (Mart 2011)

7. EKLER

Ek 1: Çalışma alanından genel görüntüler:

Şekil 7.1.1: Sarıvelilerden genel bir görüntü.

Şekil 7.1.2: Dumlugöze (Muzvadi)'den bir görüntü.

Şekil 7.1.3: Araziden bir görüntü.

Şekil 7.1.4: Mola anından bir görüntü.

Ek 2: Bilgilerinden yararlandığımız misafir perver yöre halkı

Şekil 7.2.1: Elmas teyze.

Şekil 7.2.2: Hatice teyze.

Şekil 7.2.3: Anamur yörüğü Meryem teyze.

Şekil 7.2.4: Naci abi.

Ek 3: Yöre halkının kış hazırlıklarından görüntüler:

Şekil 7.3.1: Elma kurusu: Elmalar yıkanıp doğrandıktan sonra kuruması için güneşli bir yerde birkaç gün bekletilir.

Şekil 7.3.2: Bulgur: Buğdaylar yıkanıp üzerine su eklendikten sonra kazanlar ocağın üzerine alınırak kaynatılır. Kaynayan buğdaylar kuruması için birkaç gün güneşte bekletildikten sonra değirmende bulgur veya düğülcük (köftelik bulgur) olarak kırdırılır.

Şekil 7.3.3: Tarhana: Yoğurt, haşlanmış nohut, haşlanmış buğday, salçalık kırmızıbiber, salçalık domates ve tuz karıştırılarak elde edilen karışım kazana alınarak kaynatılır. Kaynatılan tarhana şekil verilerek kurumaya bırakılır.

Şekil 7.3.4: Kurumaya bırakılan tarhanalar.

Ek 4: Yöre halkının bitkilerden yaptıkları eşyalar:

Şekil 7.4.1: Kevki (su taşımaya yarayan araç). *Lagenaria vulgaris* L. *siceraria* (Molina) Standley (Su kabağı)

Şekil 7.4.2: Senit (yufka ekmek açılan tahta).

Şekil 7.4.3: Dibek (havan).

Platanus orientalis L. (Çınar ağacı)

Şekil 7.4.4: **Şekil 7.4.5:**
Saban (tarlayı ekilir duruma getirmek için çift süren hayvanların koşulduğu demir uçlu tarım aracı) parçaları. *Pinus nigra* Arnold *subsp. nigra var. caramanica* (Loudon) Rehder (Karaçam)

Şekil 7.4.6: **Şekil 7.4.7:**
Boyunduruk (çift süren veya arabaya koşulan hayvanların birlikte yürümelerini sağlamak için boyunlarına geçirilen ağaç çember) parçaları. *Morus alba* L. (Dut)

Şekil 7.4.8: Yaba
Cedrus libani A. Rich. (Sedir)

Şekil 7.4.9: Tepsi altlığı.
Pinus nigra Arnold subsp. *nigra* var. *caramanica* (Loudon) Rehder (Karaçam)

Şekil 7.4.10: Semer. *Cedrus libani* A. Rich. (Sedir)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	**:**	Rukiye ERDOĞAN
Uyruğu	**:**	T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi	**:**	Kulu/1980
Telefon	**:**	0.505.6003106
Faks	**:**	
e-mail	**:**	rky_erdogan@hotmail.com

EĞİTİM

Derece		**Adı, İlçe, İl**	**Bitirme Yılı**
Lise	:	Mehmet Akif Ersoy Lisesi, Selçuklu/ Konya	1997
Üniversite	:	Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edeb. Fak., Yahşiyan/ Kırıkkale	2004
Yüksek Lisans	:		
Doktora	:		

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	**Kurum**	**Görevi**
2009-2010	FMD Dersanesi	Öğretmen

UZMANLIK ALANI

YABANCI DİLLER

BELİRTMEK İSTEĞİNİZ DİĞER ÖZELLİKLER

YAYINLAR*